

U C Z N I O W S K I

Przewodnik dla opiekunów samorządów uczniowskich

CEO
CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Przewodnik dla opiekunów samorządów
uczniowskich

Wydawca:

Centrum Edukacji Obywatelskiej
Wydanie pierwsze, Warszawa 2011

Autorzy:

Anna Geller, Michał Tragarz,
Jędrzej Witkowski, Judyta Ziętkowska

Współpraca:

Monika Karkowska,
Anna Mieszczanek

Opracowanie graficzne i skład:

Zofia Herbich

ISBN: 978-83-892407-5-0

Wydrukowano na papierze ekologicznym.

„Przewodnik dla opiekunów samorządów uczniowskich” jest dostępny na licencji Creative Commons „Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska”. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Edukacji Obywatelskiej.

MIASTO
STOŁECZNE
WARSZAWA

Publikacja powstała przy wsparciu Biura Edukacji
M. St. Warszawy.

Wersja elektroniczna publikacji jest dostępna na
stronie www.samorzaduczniowski.pl.

Spis treści

1. O samorządności i samorządzie uczniowskim

Samorządność – co to takiego?	7
Rola opiekuna samorządu uczniowskiego	10
Po co w szkole samorząd uczniowski?	13
Włączaj do działania	14
Karta pracy 1	16

2. Samorząd uczniowski, czyli prawo do współdecydowania

Samorząd uczniowski wśród innych instytucji w szkole	19
Samorząd uczniowski a prawo	20
O czym decydować wspólnie z uczniami	22
Jak włączać uczniów w decydowanie	25
Piramida decydowania	25
Decydowanie i współdecydowanie	26
Konsultowanie decyzji	28
Karta pracy 2	30

3. Samorząd uczniowski, czyli prawo do działania

Działania uczniów	33
Jakie działania prowadzić?	34
Przygotowanie planu pracy samorządu uczniowskiego	39
Czym jest cel?	41
Rola opiekuna w realizacji projektów	42
Pomysły na działania – inspiruj uczniów	46
Karta pracy 3	47

4. Organizacja i struktura samorządu uczniowskiego

Regulamin samorządu uczniowskiego	51
Powszechne wybory przedstawicieli samorządu uczniowskiego.	
Dlaczego to ważne?	55
Jak zorganizować powszechne wybory?	56
Wybory opiekuna SU	59
Karta pracy 4	61

5. Niezbędnik opiekuna samorządu uczniowskiego

Sojusznicy samorządu uczniowskiego	65
Rozwiązywanie konfliktów	66
Facylitacja	67
Jak motywować uczniów do działania?	69
Finansowanie działań samorządu uczniowskiego	71
Komunikacja jako klucz do dobrych relacji	72
Włączanie uczniów w działania samorządu	74
Trudne momenty – jak sobie z nimi radzić?	75
Karta pracy 5	76

U C Z N I O W S K I

Szanowni Państwo,

Jeśli sięgnęliście po tę publikację, to znaczy, że jesteście zainteresowani rozbudzaniem kreatywności uczniów, wspomaganiem ich działań na rzecz szkoły i społeczności lokalnej.

Tak jak Państwo, widzimy w młodych ludziach wiele potencjału, energii, pasji i wiemy, że warto to wykorzystać! Wierzimy, że budowanie silnych, aktywnych samorządów uczniowskich może dać młodym ludziom poczucie wpływu na rzeczywistość i zachęci ich do pełnienia aktywnej roli w społeczeństwie. Razem z Państwem chcemy uczestniczyć w wychowywaniu odpowiedzialnych, aktywnych, zaangażowanych i uczciwych obywateli.

Nasz „Przewodnik” jest efektem kilkuletnich doświadczeń CEO we wspieraniu samorządów uczniowskich w całej Polsce. W jego tworzeniu brali udział współpracujący z nami nauczyciele, którzy na co dzień wspierają działania uczniów w swoich szkołach.

Mamy nadzieję, że te materiały pomogą Państwu w codziennej pracy.

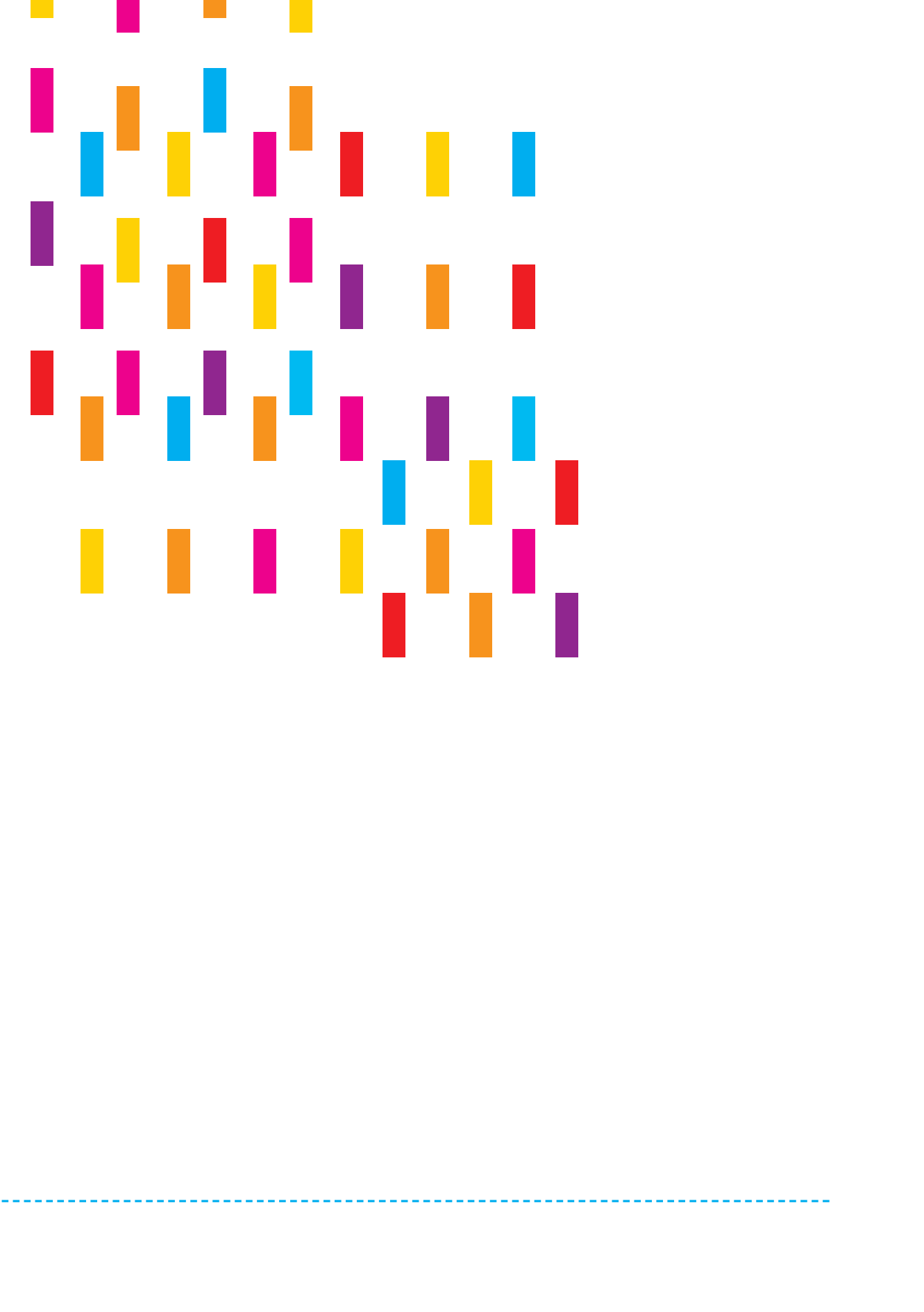
Autorki i Autorzy

Zespół programu „Samorząd uczniowski”
Centrum Edukacji Obywatelskiej

1

**O samorządności
i samorządzie uczniowskim**

SAMORZĄDNOŚĆ – CO TO TAKIEGO?

Zgodnie z „Ustawą o systemie oświaty” samorząd uczniowski istnieje w każdej szkole. Czy tak jest naprawdę? W wielu szkołach samorządność ogranicza się do mniej lub bardziej demokratycznych wyborów, prowadzenia przez przewodniczącego szkolnych akademii, albo do organizowania przez kilka osób dyskotek. Czy takie działania rzeczywiście realizują założenia samorządności?

Idea samorządności

Idea samorządności uczniowskiej powstała na długo przed wprowadzeniem regulacji prawnych dotyczących działalności samorządu w szkole. Głosy podkreślające wagę autonomii uczniów pojawiały się już w XIX wieku, a w wieku XX ogromny wkład w rozwój samorządności uczniowskiej wnieśli polscy pedagodzy – Janusz Korczak oraz Aleksander Kamiński. Byli oni przekonani, że nie kary i twarda dyscyplina ale możliwość kształtowania rzeczywistości i wpływ na podejmowane decyzje

wzmacniają w uczniach poczucie odpowiedzialności za swoją grupę i przestrzeń, a także uczą zaangażowania.

Badania w zakresie edukacji obywatelskiej pokazują, że doświadczenie współdecydowania w sprawach szkoły wpływa na większe zaangażowanie w życie społeczne w dorosłym wieku. Dlaczego szkolny samorząd jest tak istotny? Poza aspektem edukacyjnym, daje też możliwość rozwiązywania prawdziwych problemów, z którymi uczniowie muszą się mierzyć. W tym sensie nie jest zabawą, ćwiczeniem czy symulacją, ale rzeczywistą pracą nad poważnymi zagadnieniami.

Dzięki samorządowi, decyzje w istotnych kwestiach dotyczących uczniów mogą zapadać na najniższym szczeblu – blisko uczniów lub wręcz w ich gronie. Jak ma się do tego szkolna rzeczywistość? Czy w polskiej szkole idea prawdziwej samorządności jest możliwa do zrealizowania?

Samorząd – to właśnie praca, żeby jednakowo dobrze działało się wszystkim, którzy razem pracują, uczą się i pół dnia razem spędzają, żeby jeden drugiego nie krzywdził, nie przeszkadzał, nie dokuczał, nie wyśmiewał, a przeciwnie, żeby świadczył przysługi, pomagał, opiekował się i pilnował porządku.

[Janusz Korczak]

Czym właściwie jest samorząd uczniowski?

Samorząd uczniowski to wszyscy uczniowie szkoły. Wybrani przedstawiciele są tylko reprezentacją całej społeczności uczniowskiej. Warto więc pamiętać, że w różne działania wewnątrzszkolne powinno móc angażować się możliwie wielu uczniów. Podobnie – możliwie wielu powinno podejmować decyzje w sprawach, za które mogą ponosić odpowiedzialność i które wpływają na ich sytuację w szkole.

Samorząd uczniowski to instytucja mająca dawać młodzieży **możliwość samodzielnego rozwiązywania swoich problemów, decydowania o kwestiach, które ich dotyczą**, współzarządzania szkołą, a także **uczestniczenia w sprawiedliwym rozwiązywaniu sporów**. Rolą SU jest **również dbanie o przestrzeganie praw uczniów**.

Samorząd może proponować rozmaite inicjatywy, dotyczące życia szkoły.

Samorządność uczy odpowiedzialności za podejmowane działania i przewidywania ich konsekwencji. Dzięki temu, uczniowie zdobywają umiejętność wyrażania własnego zdania, stają się bardziej samodzielnymi i asertywnymi. Uczą się wykazywania inicjatywy oraz wytrwałości w realizowaniu podjętych zobowiązań.

Dorośli często mają obawy, że uczniowie są jeszcze za młodzi i za mało odpowiedzialni, aby móc samodzielnie wybierać rozwiązania czy kształtować swoje otoczenie. Ich zdaniem młodym ludziom brakuje doświadczenia, dojrzałości i umiejętności. Można jednak spojrzeć na ten problem z innej strony: gdzie indziej mogą się tego uczyć, jeśli właśnie nie w szkole, w praktyce, w działaniu?

Samorząd uczniowski w szkole

Poza przekazywaniem wiedzy, rolą szkoły jest również uczenie współdziałania w grupie, świadomego uczestnictwa w życiu społecznym, wychodzenia z własnymi inicjatywami i włączania się w działania innych. Wprowadzana obecnie podstawa programowa kształcenia ogólnego kładzie na to nacisk. Tych umiejętności nie da się zdobyć w teorii, wymagają ćwiczenia w praktyce, doskonalenia w działaniu. Proces edukacyjny przebiega podczas samej drogi do celu – a jego osiągnięcie jest tylko zwieńczeniem tego procesu. Kiedy przeniesiemy środek ciężkości z efektu na proces, kwestia aktywności i samorządności młodzieży nabiera właściwego wymiaru. Z punktu widzenia zdobywania umiejętności społecznych to właśnie w samym procesie tkwi największa wartość edukacyjna. Sukces jest rzeczą jasną miłą nagrodą za włożony wysiłek, jednak więcej można się nauczyć analizując popełnione błędy czy szukając przyczyn porażki. Nie po to, by znaleźć winnych, ale by wyciągnąć wnioski na temat obszarów wymagających dopracowania czy umiejętności, które należy ćwiczyć.

Samorząd uczniowski jako laboratorium demokracji

Prawidłowo funkcjonującą samorządność w szkole można porównać do laboratorium demokracji.

W laboratorium, poprzez eksperymenty, doświadczenia i działania, uczniowie poznają pewne uniwersalne mechanizmy społeczne, zdobywają umiejętność indywidualnego, krytycznego myślenia, wyrabiania i obrony własnego zdania. Muszą mierzyć się z konsekwencjami swoich decyzji czy też działań.

Aby takie laboratorium mogło działać dobrze, musi zostać odpowiednio „urządzone”. Wymaga to ustalenia i przestrzegania pewnych zasad – norm. Częściowo są one narzucone z zewnątrz (ustawa, rozporządzenia), ale w dużej mierze są współtworzone przez społeczność szkolną (statut) i samych uczniów (regulamin działania samorządu uczniowskiego, szkolne tradycje i nieformalne regulacje). W pracowni laboratoryjnej znajdują się różne odczynniki, urządzenia, narzędzia. Nikt jednak nie zastępuje – niebezpiecznego przecież – prawdziwego palnika gazowego sztucznym, ponieważ cały eksperyment nie miałby wówczas najmniejszej szansy powodzenia. Podobnie dzieje się w przypadku samorządu uczniowskiego. Aby mógł odnosić sukcesy, potrzebuje prawdziwego zaufania i partnerskiego traktowania.

Zdarza się, że nauczyciele samodzielnie wybierają przedstawicieli samorządu, dyrektor arbitralnie wyznacza przewodniczącego lub zarząd „wyfania się samoistnie”. Samorząd przestaje być wtedy

laboratorium demokracji, często też przestaje być prawdziwym samorządem. Takim praktykom towarzyszą argumenty, że uczniowie wybiorą złych przedstawicieli, nie potrafią wyborów poważnie, wygra niekompetentny kandydat, w szkole powstanie zbędne zamieszanie. Doświadczenie CEO z organizowania wyborów w kilkuset szkołach pokazuje, że takie obawy są nieuzasadnione. Taka niewłaściwie rozumiana ochrona uczniów, w istocie „chroni” ich przed zdobywaniem praktycznej, realnej wiedzy, przed uczeniem się na błędach, rozumieniem konsekwencji swoich decyzji, braniem odpowiedzialności za własne działania.

Jeśli samorząd uczniowski ma być prawdziwym laboratorium demokracji, wymaga demokratycznie wybranych organów – pochodzących z powszechnych, bezpośrednich, równych i tajnych wyborów. Samorząd musi też posiadać faktyczne uprawnienia, zakres autonomii i wolność działania – nie narzucony przez dorosłych, ale wypracowany w porozumieniu z nimi.

Tylko demokratyczny samorząd może w sposób skuteczny uczyć młodych ludzi samoorganizacji i odpowiedzialności za dobro wspólne – najpierw na terenie szkoły, a w dorosłym życiu także w skali lokalnej i krajowej.

Wracając do naszego laboratorium – można eksperymentować ze wszystkimi substancjami, nawet z amoniakiem czy nitrogliceryną. Należy tylko nauczyć się najpierw, jak się z nimi obchodzić. Podobnie z uczniowskimi pomysłami. Zamiast z miejsca je odrzucać, warto je wspólnie dokładnie przeanalizować i zastanowić się nad najskuteczniejszą strategią ich realizacji.

ROLA OPIEKUNA SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO

Pierwszym krokiem do skutecznego i satysfakcjonującego pełnienia roli opiekuna samorządu uczniowskiego jest zdefiniowanie swojej roli. Oto kilka podstawowych założeń:

10

- 1.** Opiekun nie jest członkiem samorządu uczniowskiego, ani jego zarządu, rady etc.
- 2.** Opiekun, w zależności od aktywności uczniów i poziomu szkoły, może mieć bardzo różne zadania, ale zawsze jego rola powinna być ustalona wspólnie z uczniami.
- 3.** Odpowiedzialność za działania samorządu uczniowskiego i jego sukcesy oraz porażki spoczywa na uczniach, nie na opiekunie.
- 4.** Opiekun samorządu uczniowskiego powinien być dla uczniów wsparciem wtedy, kiedy brakuje im wiedzy lub umiejętności, ale nie powinien być liderem samorządu.

Opiekun wspierający samorząd	Opiekun lider samorządu
Pozostawia odpowiedzialność za sukcesy i porażki po stronie uczniów.	Czuje się w pełni odpowiedzialny za efekty działań uczniów.
Zachęca uczniów do samodzielnego tworzenia pomysłów.	Narzuca uczniom swoje pomysły.
Pozostawia realizację uczniom, wspiera ich w sytuacjach trudnych.	Sam wykonuje część zadań, jeśli nikt się nie zgłosi lub ktoś nie wywiąże się ze swoich zobowiązań.
W ten sposób pomaga budować grupę i planować pracę, aby uczniowie sami pilnowali trzymmania się harmonogramu.	Pilnuje wywiązywania się ze zobowiązań i obowiązków.
Przekazuje informacje, ułatwia i pośredniczy (facylituje) w kontakcie między uczniami a dyrekcją.	Zmusza uczniów do realizacji zadań narzuconych „z góry”.
Ułatwia uczniom samodzielne podjęcie decyzji, wspiera w poszukiwaniu kompromisu.	Podejmuje decyzje, jeśli uczniowie nie potrafią dojść do porozumienia.
Nie dominuje w czasie spotkań, bywa, że w ogóle nie jest na nich obecny, wkracza na prośbę uczniów.	Prowadzi spotkania samorządu uczniowskiego.
Stara się, by wszelkie sprawy wymagające kontaktu dyrekcji i przedstawicieli SU odbywały się bezpośrednio.	Jest jedynym reprezentantem SU przed dyrekcją.
Wspiera uczniów w samodzielnym tworzeniu regulacji dotyczących działania SU (ordynacji wyborczej, regulaminu), pozwala uczniom tworzyć plan pracy.	Samodzielnie tworzy plan pracy SU, ordynację wyborczą czy regulamin SU.
Uczy młodych jak przewidywać konsekwencje swoich decyzji i szacować ryzyko.	Nakazuje, zakazuje bądź nie wyraża zgody.

Na samym początku

Na niższych etapach kształcenia lub w grupach o mniejszym doświadczeniu (na przykład zaraz po wyborach nowych reprezentantów SU) opiekunowie częściej przyjmują na siebie rolę lidera samorządu uczniowskiego. Często jest to najlepsze rozwiązanie. Warto jednak w takiej sytuacji pamiętać, żeby stopniowo oddawać uczniom pole do samodzielnego działania i wchodzić w rolę osoby wspierającej.

Dobrym przykładem jest tutaj kwestia organizacji pierwszych spotkań. Może się wydawać, że nowo wybrany zarząd SU nie poradzi sobie z poprowadzeniem spotkania z reprezentacjami klas. Opiekun może więc poprowadzić pierwsze zebranie w stylu „przywódczym” ale zaplanowanie i organizacja kolejnych powinna być już po stronie uczniów.

Dlaczego warto uczniów wspierać zamiast im przewodzić?

- * Samorząd uczniowski z definicji powinien opierać się na uczniach.
- * Im większa rola uczniów w samorządzie, tym szybciej jego członkowie poznają zasady odpowiedzialnego współdziałania.
- * Wspieranie uczniów zamiast zastępowania ich w realizowaniu działań odciąża opiekuna od nadmiaru pracy i stresu.

Opiekun samorządu jako mediator

Może się zdarzyć, że wśród aktywnie działających członków samorządu uczniowskiego dojdzie do głębokiego konfliktu, którego nie będą w stanie samodzielnie rozwiązać. Do osiągnięcia porozumienia i dalszej skutecznej współpracy będzie im potrzebna niezaangażowana w spór osoba, która pomoże

im wyjść poza własną perspektywę. W przypadku, gdy konflikt dotyczy całej grupy, taką rolę może pełnić opiekun samorządu. Może też wspierać w prowadzeniu mediacji uczniów, którzy nie biorą udziału w sporze.

Opiekun samorządu jako rzecznik

Jednak rola opiekuna nie ogranicza się tylko do współpracy z uczniami. Opiekun jest pośrednikiem między dwoma, często zupełnie odmiennymi, światami – światem młodzieży i światem dorosłych (w tym nauczycieli). Opiekun samorządu musi być też mediatorem między tymi dwoma środowiskami i pomagać ich członkom we wzajemnym rozumieniu swoich interesów i potrzeb. Wobec nauczycieli pełni funkcję rzecznika uczniów, wśród uczniów jest rzecznikiem nauczycieli. Opiekun, związany z obydwiema grupami, zna perspektywę każdej ze stron. Dzięki temu, znacznie łatwiej jest mu pokazać jeden punkt widzenia drugiej grupie i w ten sposób umożliwić osiągnięcie porozumienia.

Kiedy się nie udaje

Ważnym sprawdzianem jest dla opiekuna samorządu sytuacja, w której coś się nie udaje i jego podopieczni ponoszą porażkę. Po pierwsze, należy pamiętać, że prawie nigdy odpowiedzialność za porażkę uczniów nie leży po stronie opiekuna (nawet jeśli inni nauczyciele by to sugerowali). Sytuacja, w której coś się nie udaje z pewnością jest jednak jedną z tych, w których potrzebna jest interwencja opiekuna. Wspierający opiekun pomaga uczniom znaleźć przyczyny porażki, wyciągnąć z nich wnioski na przyszłość (co zrobić, by taka sytuacja się nie powtórzyła?) i motywuje do tego, by pomimo niepowodzenia spróbować ponownie.

Co najbardziej przeszkadza rozwojowi samorządności [uczniowskiej] to, że tak niesłuchanie zależy nam na tym, żeby to wszystko [co robimy] było perfekcyjne, dopięte na ostatni guzik, bo przecież wszyscy patrzą i kogo będą oceniać? Oczywiście – opiekuna! Każde niedociągnięcie i każdy nedorobiony drobiazg to moja wina. Dlatego wyrывa się dzieciom z rąk robotę, z którą nienajlepiej sobie radzą, „skopane” przemówienie wymienia na „lepsze”, itp. I po co? Co to daje dzieciakom?

Absolutnie nic, poza kolejną dozą bezproduktywnego wysiłku. Bo przecież ani nie pozwoliliśmy im na jakąkolwiek własną ekspresję, ani na myślenie.

[Lucyna Bojarska]

PO CO W SZKOLE SAMORZĄD UCZNIOWSKI?

Opiekun często staje przed koniecznością wytłumaczenia, po co szkole samorząd uczniowski? Podobne pytania padają w szkole ze wszystkich stron, warto więc mieć w zanadru kilka argumentów.

Z perspektywy uczniów

- * Wpływ na swoje najbliższe otoczenie – uczniowie spędzają w szkole większość tygodnia, dobrze więc, jeśli mogą współdecydować o tym, jak będzie ona funkcjonować.
- * Poprawa komunikacji – dzięki działającemu samorządowi wszyscy wiedzą, co się dzieje w szkole, polepsza to atmosferę i ułatwia rozwiązywanie potencjalnych konfliktów.
- * Możliwość rozwijania swoich umiejętności w praktyce – wiedzę zdobywa się nie tylko w czasie tradycyjnych lekcji; świetną nauką są różnego rodzaju projekty tematyczne i społeczne. Poza zdobywaniem wiedzy na konkretny temat, można wtedy rozwijać umiejętności pracy w grupie, komunikacji, dobrego zarządzania czasem, autoprezentacji.
- * Nauka negocjacji i autoprezentacji – dzięki działaniom w samorządzie młodzi ludzie uczą się negocjowania, hierarchizowania swoich potrzeb i osiągania kompromisów. Aby zdobyć poparcie dla swojego pomysłu muszą wiedzieć, w jaki sposób atrakcyjnie przedstawić idee i uwiarygodnić siebie.

Gdy inni nauczyciele wątpią

- * Samorządność uczniów sprzyja budowaniu partnerskich stosunków z młodzieżą, a to z kolei pomaga w unikaniu ostrych konfliktów, zaogniania sporów.
- * Działanie w samorządzie to dla uczniów dobra lekcja demokracji w praktyce – organizując wybory do władz SU, uczestnicząc w procesie podejmowania decyzji i ponosząc ich konsekwencje, młodzi uczą się świadomego uczestnictwa w życiu społecznym.
- * Dobrze działający samorząd uczniowski pomaga rozwiązać trudności, zanim osiągną naprawdę dużą skalę.
- * Uczniowie najlepiej znają swoje problemy i mechanizmy ich powstawania, dlatego obdarzona zaufaniem grupa młodzieży, zwłaszcza w bardzo dużych szkołach, często jest w stanie zapobiegać im lub rozwiązywać je skuteczniej.
- * Uczniowie zadowoleni i lubiący swoją szkołę to uczniowie bardziej zmotywowani do nauki.
- * Dla niektórych uczniów, którym nauka sprawia więcej trudności, działanie w SU daje możliwość odnalezienia swoich talentów i „bycia dobrym” w innych obszarach niż wymagana programem wiedza.
- * Uczniowie działający w SU częściej odkrywają zalety pracy w grupie, nie tylko w ramach SU, ale także podczas lekcji w klasie.

Gdy zapyta dyrekcja

- * Sprawny i skuteczny samorząd uczniowski umie przeprowadzić diagnozę potrzeb szkoły, co pomaga w tworzeniu efektywnych planów rozwoju szkoły i wdrażania potrzebnych zmian.
- * Dobrze działający samorząd integruje uczniów i całą społeczność szkolną.
- * Dzięki swoim działaniom, samorząd uczniowski zapewnia równowagę pomiędzy nauką a zabawą i tworzy w szkole dobrą atmosferę.
- * Samorząd uczniowski i zaangażowanie w jego działania jest szkołą przedsiębiorczości i odpowiedzialności.
- * Działania samorządu uczniowskiego mogą promować szkołę na zewnątrz.
- * Samorząd uczniowski może ulepszyć przepływ informacji w szkole.
- * W dużych szkołach dyrekcji i nauczycielom trudno jest kontrolować wszystkie zjawiska – współpraca z dobrze zorganizowanymi uczniami pozwala nie tylko rozwiązywać pojawiające się problemy, ale przede wszystkim je zauważać.

WŁĄCZAJ DO DZIAŁANIA

Samorząd to wszyscy uczniowie szkoły. Jeśli jego przedstawiciele mają skutecznie współorganizować życie w szkole i reprezentować uczniów, w ten proces musi być zaangażowana jak największa grupa młodzieży.

Doświadczenie pokazuje, że niski poziom zaangażowania innych – poza wybranymi przedstawicielami – uczniów, jest jedną z głównych przyczyn słabo działającego samorządu. Bez kontaktu z pozostałymi uczniami, korzystania z ich wsparcia, wspólnego wymyślania i szukania rozwiązań, nawet demokratycznie wybrani i pełni zapału przedstawiciele SU nie będą w stanie zdziałać wiele. Mała aktywność młodzieży jest jedną z największych bolączek zarówno nauczycieli – opiekunów SU, jak i zaangażowanych działaczy samorządu.

W CO ZAANGAŻOWAĆ WIĘKSZĄ GRUPĘ UCZNIÓW?

1. Po pierwsze – w **przedsięwzięcia i inicjatywy wychodzące od przedstawicieli samorządu** uczniowskiego (np. w działania redakcji szkolnej gazetki).
2. Po drugie – we **wspólne podejmowanie decyzji** dotyczących wszystkich uczniów (np. konsultowanie planów działania samorządu uczniowskiego lub wybór opiekuna SU).
3. Po trzecie – w **działania różnych kół zainteresowań**, np. warsztaty teatralne.
4. Po czwarte – w **wolontariat** na rzecz różnego rodzaju działań, do których potrzeba pomocy wielu osób.
5. Po piąte do **organizacji wyborów** – kandydaci to nie wszystko, potrzebna jest komisja wyborcza, sztaby, kampania pro-frekwencyjna.

Brak zainteresowania uczniów

Z czego może wynikać bierność uczniów? Często nie są oni przyzwyczajeni do możliwości wyrażania własnego zdania. Rozmowy z uczniami pokazują jednak, że najbardziej zniechęcający jest brak poczucia wpływu — *Jeśli nikt nie liczy się z moją opinią, jeśli moje działania nie są w stanie nic zmienić, po co mam poświęcać czas, energię i emocje?*

Młodzi ludzie chętnie angażują się w działania samorządu, jeśli spełnione są pewne warunki:

- * Uczniowie mają poczucie faktycznego wpływu na swoją sytuację.
- * Uczniowie widzą, że dyskusje i deklaracje przekładają się na realne zmiany w szkole.
- * Młodzi ludzie widzą w proponowanych działaniach szansę rozwoju w dziedzinach, które sami uznają za ciekawe.
- * Młodzi ludzie są odpowiedzialni za efekt swojej pracy.
- * Zaangażowanie uczniów jest dobrowolne.

Nie oczekujemy od kogoś, że będzie angażował się i czuł odpowiedzialny za zadanie, które zostało mu zlecone. Aby pojawiła się ta odpowiedzialność, uczeń musi sam zdecydować, czy i w jaki sposób chce osiągnąć wybrany cel.

Wyobraźmy sobie grupę uczniów, która chce wydawać w szkole gazetę. Ich opiekunka zorganizowała dla nich specjalne warsztaty dziennikarskie. Pierwszy numer okazuje się dużym sukcesem. Uczniowie mogą samodzielnie wybierać tematy, nawet te drażliwe. Gdy pojawiają się wątpliwości, opiekunka gazety rozważa z nimi konsekwencje opublikowania danego artykułu. Zachęca też młodych dziennikarzy do szukania tematów poza szkołą. W okresie wyborów samorządowych gazeta publikuje wywiady ze wszystkimi kandydatami na burmistrza miasta. Wkrótce redakcja otrzymuje nagrodę w ogólnopolskim konkursie gazetek szkolnych. Uczniom udaje się uzyskać zgodę na urządzenie w jednym z pomieszczeń swojej redakcji. Choć uczniowie mają wiele obowiązków, starają się regularnie wydawać swoją gazetę. Co roku, we wrześniu, do redakcji zgłaszają się kolejne osoby, chętne do uzupełnienia składu dziennikarzy.

Uczniowie osiągnęli sukces, ponieważ byli traktowani partnersko. Nikt nie cenzurował ich pomysłów, z drugiej strony czuli się odpowiedzialni za konsekwencje swoich działań. Nauczycielka wspierała ich w trudnych momentach, ale też motywowała do podejmowania nowych wyzwań.

Konkretne pomysły na zaangażowanie w działania większej liczby uczniów zamieściliśmy w rozdziale 5.

Przed Tobą pierwsza karta pracy. Poniżej znajdziesz kilka pytań, które pomogą Ci zobaczyć siebie jako opiekuna samorządu uczniowskiego teraz i zastanowić się nad zmianami, które chcesz wprowadzić do swojej pracy z samorządem.

1. Co chciałbym osiągnąć jako opiekun samorządu uczniowskiego? Na czym w pracy z samorządem zależy mi najbardziej? Zapisz 3 rzeczy.

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features ten evenly spaced, horizontal blue dashed lines across the entire width of the page. The background is white, and there are no margins or other markings present.

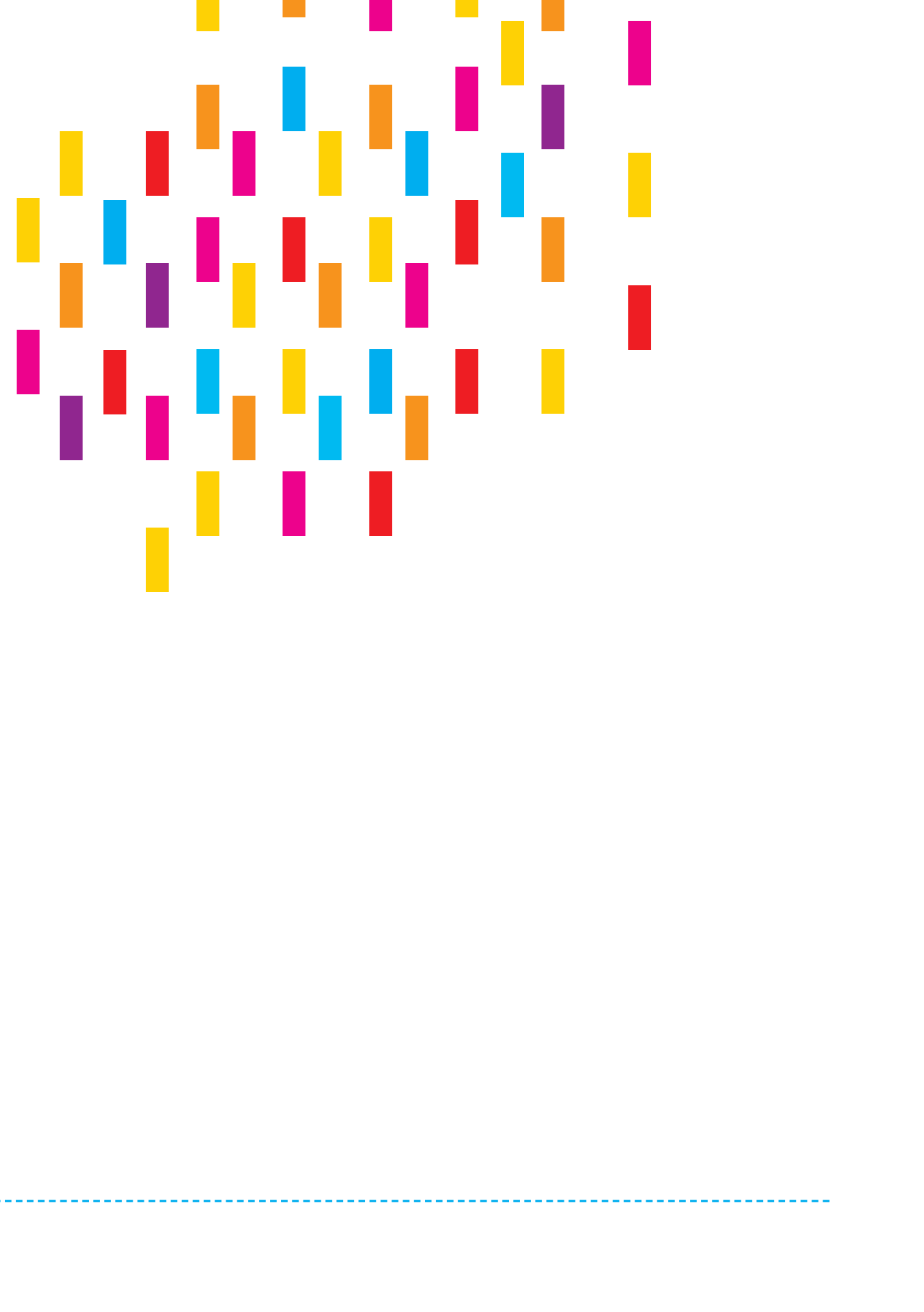
- [illegible]

Przyczyny	Mocne strony	Słabe strony	Przyczyny

Co przeszkadza?	Co ja mogę z tym zrobić?

Samorząd uczniowski, czyli prawo do współdecydowania

SAMORZĄD UCZNIOWSKI WŚRÓD INNYCH INSTYTUCJI W SZKOLE

Idea samorządności zakłada, że uczniowie mają dwa podstawowe prawa:

- * prawo do działania, samoorganizacji,
- * prawo do udziału w podejmowaniu kluczowych decyzji.

Ten podział odzwierciedlają również zapisy „Ustawy o systemie oświaty”.

Prawo samorządu uczniowskiego do udziału w podejmowaniu decyzji wynika z założenia, że to **samorząd uczniowski jest jedynym reprezentantem uczniów** na terenie szkoły, a w procesie decyzyjnym powinni brać udział ci, których decyzje dotyczą.

Współpraca z innymi instytucjami

Spółeczność szkolna złożona jest z czterech funkcjonujących obok siebie grup: dyrekcji, nauczycieli i pracowników szkoły, rodziców oraz uczniów. Prawo oświatowe każdej z nich przyznaje odpowiednie miejsce w strukturze szkoły i określa jej rolę w podejmowaniu decyzji.

Warto zwrócić uwagę, że wszystkie grupy mają własną formę samoorganizacji – w szkołach aktywnie działają rady pedagogiczne, rady rodziców i dyrekcje. Jeżeli samorządy uczniowskie mają mieć realny wpływ na to, co dzieje się w szkole, również powinny być dobrze zorganizowane.

Każda z poniższych instytucji może być partnerem i sojusznikiem działań samorządu, z każdą z nich samorząd musi współpracować.

RADA RODZICÓW

- reprezentuje rodziców, bierze udział w przyjmowaniu programu wychowawczego szkoły, może zbierać pieniądze.

DYREKCJA

- odpowiada za przestrzeganie prawa w szkole, nadzoruje sposób wykorzystania szkolnych zasobów (w tym budżetu).

RADA PEDAGOGICZNA

- skupia wszystkich nauczycieli, czuwa nad procesem dydaktycznym.

SAMORZĄD UCZNIOWSKI

SAMORZĄD UCZNIOWSKI A PRAWO

W Polsce samorządy uczniowskie działają na podstawie art. 55 „Ustawy o systemie oświaty”, zgodnie z którym **w każdej szkole działa samorząd uczniowski, który stanowią wszyscy uczniowie tej szkoły.**

Wynika z tego, że, po pierwsze – istnienie samorządu jest obowiązkiem ustawowym, a po drugie – że każdy uczeń jest częścią tego samorządu, co oznacza, że wszyscy uczniowie szkoły mogą uczestniczyć w działaniach samorządu i korzystać z jego uprawnień.

Uprawnienia samorządu uczniowskiego

W art. 55 ustawy wymienione są również główne uprawnienia samorządu uczniowskiego. Ponadto, pojedyncze uprawnienia SU wymienia również ustawa „Karta nauczyciela” oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej. Na sąsiedniej stronie zamieszczamy zestawienie uprawnień samorządu uczniowskiego wraz z podziałem na to, co samorząd musi robić, co może robić z własnej inicjatywy i co może robić na wniosek dyrektora.

Jak widać jedyne uprawnienia samorządu uczniowskiego, które nie wymagają zgody dyrekcji lub/i rady pedagogicznej to kompetencje formalne – uchwalenie regulaminu i opinie lub udział w komisji dotyczącej przypadków skrajnych, jak skreślenie z listy uczniów czy bezprawnie wystawione oceny.

W przypadku pozostałych kwestii, stanowiących o istocie samorządności, ich formalne uprawnienia ograniczają się do możliwości wnioskowania do dyrekcji i wyrażania opinii. Wynika z tego, że **kluczowa dla rozwoju samorządności uczniowskiej jest dobra wola nauczycieli i dyrekcji**, aby wnioski i opinie młodzieży przekładały się na konkretne działania.

Obowiązki dyrektora szkoły wobec samorządu

Zarówno „Karta Nauczyciela”, jak i „Ustawa o systemie oświaty” nakładają na dyrektora specjalne obowiązki w zakresie samorządności uczniowskiej. Artykuł 7. „Karty Nauczyciela” stanowi, że:

*Dyrektor szkoły **odpowiedzialny jest w szczególności za:** (...) tworzenie warunków do **rozwijania samorządnej i samodzielnej pracy uczniów** i wychowanków.*

Natomiast w artykule 37. „Ustawy o systemie oświaty” znajdziemy zapis mówiący o tym, że:

*Dyrektor szkoły lub placówki w wykonywaniu swoich zadań **współpracuje** z radą szkoły lub placówki, radą pedagogiczną, rodzicami i **samorządem uczniowskim.***

Oba dokumenty **nakładają na dyrektora obowiązek wspierania i współpracy z samorządem uczniowskim.** Nie ma on więc prawa blokować jego inicjatyw, jeśli nie stoją one w sprzeczności z misją i statutem szkoły. To, czy dyrektor spełnia ten obowiązek, **może mieć znaczenie przy ocenie jego pracy, dokonywanej przez jednostkę prowadzącą** – warto, żeby wiedzieli o tym zarówno uczniowie, jak i opiekun oraz sam dyrektor.

Samorząd musi:

Uchwalić regulamin swojego funkcjonowania (określający zasady wybierania i funkcjonowania organów samorządu) **w głosowaniu równym, powszechnym i tajnym**. (art. 55 „Ustawy o systemie oświaty”).

Wyrazić **opinię na temat decyzji dyrektora o wprowadzeniu mundurków** (podejmowaną za zgodą rady rodziców i rady pedagogicznej) oraz **zaopiniować wzór mundurków szkolnych**, przed podjęciem tych decyzji (art. 64a ustawy).

Wyrazić **opinię na temat decyzji dyrektora o skreśleniu ucznia z listy uczniów** przed jej podjęciem (art. 39 ustawy).

Wyrazić **opinię na temat decyzji dyrektora o ustanowieniu dodatkowych dni wolnych od zajęć** przed jej podjęciem (par. 5 „Rozporządzenia MENiS w sprawie organizacji roku szkolnego”).

Przedstawiciel samorządu musi **uczestniczyć w komisji**, którą powołuje dyrektor w wypadku stwierdzenia, że **semestralna lub roczna ocena przedmiotowa została ustalona niezgodnie z przepisami prawa** (par. 19 „Rozporządzenia MEN w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów”).

Samorząd uczniowski razem z radą pedagogiczną i radą rodziców **wnosi** do organu **prowadzącego o nadanie szkole imienia** (jeśli w szkole istnieje rada szkoły, przejmuje ona tę kompetencję). (Załączniki do „Rozporządzenia MEN w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół”).

Samorząd może z własnej inicjatywy:

Przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły.

W szczególności wnioski i opinie samorządu powinny dotyczyć realizacji następujących praw uczniów:

1. prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami,
2. prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu,
3. prawo do organizacji życia szkolnego,
4. prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej,
5. prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej
6. prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu (art. 55 „Ustawy o systemie oświaty”).

Złożyć wniosek o powołanie rady szkoły. Ogólna zasada mówi, że uczniowie stanowią 1/3 składu rady szkoły w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych (choć w gimnazjach rady szkoły mogą funkcjonować również bez udziału uczniów). (art. 51. „Ustawy o systemie oświaty”).

Samorząd uczniowski może wnioskować do dyrektora o wprowadzenie mundurków szkolnych. (art. 64a „Ustawy o systemie oświaty”).

Sporządzać wnioski o przyznanie stypendiów Prezesa Rady Ministrów uczniom spełniającym warunki określone w rozporządzeniu (par. 2 „Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie stypendiów Prezesa Rady Ministrów”).

Samorząd może na wniosek dyrektora:

Wyrazić opinię na temat pracy nauczyciela w procesie jego oceny przez dyrektora (art. 6a „Karty Nauczyciela”).

O CZYM DECYDOWAĆ WSPÓLNIE Z UCZNIAMI

Analiza zapisów prawa dotyczącego samorządów uczniowskich wskazuje, jakie decyzje samodzielnie podejmują uczniowie i w których obszarach muszą być zaangażowani w inny sposób.

Warto jednak pamiętać, że ustawa reguluje pewien minimalny standard. Prawo oświatowe (na szczęście) nie określa trybu podejmowania większości decyzji, które mają dla uczniów istotne znaczenie (np. w sprawie zagospodarowania pustego pomieszczenia w szkole). To od zgody dyrekcji i rady pedagogicznej oraz od ich otwartości zależy włączenie uczniów w proces decyzyjny.

Warto też pamiętać, że **zaangażowanie w podejmowanie decyzji nie musi oznaczać, że to uczniowie sami je podejmują**. W kolejnym podrozdziale prezentujemy kilka pośrednich rozwiązań.

WIĘCEJ OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W PODEJMOWANIE DECYZJI TO:

1. więcej osób zaangażowanych w życie szkoły,
2. więcej pomysłów na rozwiązania,
3. więcej osób, które utożsamiają się z podjętą decyzją,
4. większe poczucie odpowiedzialności za przyjęte rozwiązanie.

Odpowiedź na to pytanie zależy od poszczególnych uczniów, nie da się więc stworzyć pełnego katalogu takich zagadnień. Doświadczenie pozwala jednak założyć, że **uczniowie chcą mieć wpływ na decyzje, które w sposób bezpośredni dotyczą ich sytuacji**, niezależnie od tego, czy związane są z dydaktyką, organizacją pracy szkoły, czy jej życiem, kulturalnym.

formy wykorzystania
tzw. „godzin karcianych”

plan zakupów książek do szkolnej biblioteki

wybór opiekuna samorządu

przyznawanie stypendiów

wprowadzenie mundurków

krój mundurków

lista tematów projektów
uczniowskich (w gimnazjum)

działania projektowe SU

wewnątrzszkolny system oceniania

program wychowawczy

prace remontowe w szkole

organizacja zajęć pozalekcyjnych

wybór patrona szkoły

przeznaczenie środków
z funduszy rady rodziców

tworzenie struktury
samorządu uczniowskiego

sposób zagospodarowania placu przed szkołą

wybór rzecznika praw uczniów

dobór języków obcych

wspólne wyjścia do kina/teatru

W niektórych z powyższych przypadków prawo oświatowe przyznaje możliwość podejmowania decyzji tylko jednemu organowi (radzie pedagogicznej, dyrektorowi, czasem samorządowi uczniowskiemu), nic jednak nie stoi na przeszkodzie, by przed rozstrzygnięciem propozycje zostały skonsultowane i przedyskutowane z innymi.

ZADANIE PRAKTYCZNE – O CZYM DECYDOWAĆ

Zachęć samorząd uczniowski do sprawdzenia, o czym chcieliby decydować uczniowie szkoły. W tym celu uczniowie mogą stworzyć ściennie forum na szkolnym korytarzu. Takie forum, to nic innego jak kilka arkuszy papieru sklejonych w jedną tablicę i powieszonych na ścianie. Na kartonie napiszcie dużymi literami pytanie: „O jakiej sprawie szkoły chciałbym zdecydować?” i przez tydzień czekajcie na pojawiające się na niej odpowiedzi.

Po tygodniu przedstawiciele samorządu powinni zebrać i omówić wyniki tego eksperymentu. Na kartonie z pewnością pojawią się pomysły irracjonalne lub nierealne, ale wśród nich będzie wiele rzeczy, o których wąska grupa władz samorządu nie pomyślałaby w czasie swojej dyskusji.

Zadaniem przedstawicieli samorządu jest opracowanie wniosków z forum, zaprezentowanie ich uczniom (na stronie internetowej, przez radiowęzeł, na łamach gazetki szkolnej) oraz nauczycielom i dyrektorowi. Spotkanie z dorosłymi, do którego podstawą będzie materiał ze ściennego forum, może być początkiem ciekawych negocjacji.

Forum ściennie może być **sposobem zbierania opinii uczniów** także o wielu innych sprawach dotyczących samorządu uczniowskiego i życia szkoły!

JAK WŁĄCZAĆ UCZNIÓW W DECYDOWANIE

Zaznaczaliśmy już, że włączenie uczniów w proces podejmowania decyzji nie oznacza przekazania im swoich kompetencji przez inne organy szkolne. Trudno sobie wyobrazić sytuację, w której uczniowie decydują samodzielnie o sposobie oceniania, z pewnością realne jest jednak przeprowadzenie z samorządem uczniowskim konsultacji dotyczących takiego wewnątrzszkolnego systemu przed jego przyjęciem.

PIRAMIDA DECYDOWANIA

Udział w decydowaniu

DECYDOWANIE

Uczniowie **podejmują decyzję samodzielnie** (bez udziału nauczycieli i dyrekcji)

Przykładowe zagadnienie

Wybór przedstawicieli samorządu uczniowskiego

WSPÓŁDECYDOWANIE

Uczniowie **podejmują decyzję wspólnie z dorosłymi** (wszyscy muszą się zgodzić)

Wniosek o nadanie szkole imienia

KONSULTOWANIE

Opinia uczniów jest wzięta pod uwagę przed podjęciem decyzji (**konsultacje**)

Skreślenie ucznia z listy uczniów

INFORMOWANIE

Uczniowie są **informowani o podjętej decyzji**

Przyjęcie statutu szkoły

Wydaje się oczywiste, że na najniższym poziomie (poinformowania o decyzji) powinny znaleźć się wszystkie rozstrzygnięcia dotyczące uczniów. Jednak im więcej decyzji będzie przynajmniej poddawanych konsultacjom z nimi, tym lepiej będą je oni rozumieli i tym chętniej przyjmowali.

Negocjacje

O tym, jakie zagadnienia umieścimy na poszczególnych szczeblach piramidy, zdecydować powinni wspólnie wszyscy zainteresowani. Ustalenie zasad decydowania można podzielić na kilka etapów:

1. Ustalenie, jakimi decyzjami zainteresowani są uczniowie (na przykład poprzez ścienne forum opisane powyżej).
2. Stworzenie przez samorząd spójnej propozycji, w której uczniowie wypowiedzą się na temat tego, o czym chcą decydować sami, o czym wspólnie z dorosłymi, jakie decyzje powinny być, ich zdaniem, konsultowane z nimi.
3. Organizacja spotkania z dyrekcją i przedstawicielami rady pedagogicznej, w czasie którego wynegocjowane zostaną wspólne rozstrzygnięcia. (Być może nie uda się uzyskać zgody dyrekcji na to, by uczniowie samodzielnie zdecydowali o zagospodarowaniu pustego pomieszczenia, ale będzie już zgoda na wspólne rozstrzygnięcie tej sprawy przez dorosłych i młodzież.)
4. O wynikach takiego spotkania przedstawiciele samorządu powinni poinformować wszystkich uczniów – na przykład za pośrednictwem przedstawicieli samorządów klasowych.

DECYDOWANIE I WSPÓŁDECYDOWANIE

Podczas badań prowadzonych w warszawskich szkołach w 2009 roku, uczniowie niezaangażowani w prace samorządu deklarowali, że powodem ich bierności jest brak wpływu samorządu na decyzje, ich zdaniem, kluczowe.

Pełne włączenie uczniów w decydowanie (lub wręcz przekazanie im w całości odpowiedzialności za podjęcie decyzji) jest procesem wymagającym wiele zaangażowania nie tylko ze strony uczniów, ale również dorosłych, którzy deklarują swoją otwartość na współpracę z młodzieżą. Warto jednak podjąć ten wysiłek – docenią go z pewnością uczniowie i pozytywnie wpłynie to na prestiż oraz aktywność samorządu uczniowskiego.

Pierwsze kroki

Warto zdać sobie sprawę z tego, że uczestnictwo w podejmowaniu decyzji w szkole będzie dla większości młodych ludzi pierwszym doświadczeniem tego rodzaju, muszą się więc do tego dobrze przygotować. I tutaj właśnie istotną rolę może odegrać opiekun.

Można rozważyć zorganizowanie krótkiego spotkania przygotowawczego dla uczniów, którzy mają później współdecydować w jakiejś kwestii razem z dorosłymi. W czasie takiego spotkania uczniowie:

- * zapoznają się z zagadnieniem do rozwiązania (być może będą potrzebowali wyjaśnień opiekuna);
- * starają się wymyślić, jak najwięcej rozwiązań danego problemu;
- * oceniają plusy i minusy każdego z nich;
- * szeregują je w kolejności od najbardziej do najmniej preferowanego;

Decydowanie i współdecydowanie można ćwiczyć. Takie ćwiczenia warto rozpocząć od decyzji, które przyniosą bezpośredni i szybki efekt – np. jakie książki kupić do szkolnej biblioteki. Dostrzeżenie efektów własnych decyzji z pewnością zwiększy zaangażowanie w kolejne dyskusje (nawet jeśli część z nich będzie dotyczyła szkolnych dokumentów, przez które młodym ludziom trudno będzie przebrnąć).

Rada szkoły, czyli dobra formuła współdecydowania

„Ustawa o systemie oświaty” stwarza bardzo dobrą podstawę do włączania uczniów we współdecydowanie o sprawach szkoły – daje możliwość powołania rady szkoły. Rada składa się z przedstawicieli nauczycieli, rodziców i uczniów w równej proporcji (choć w gimnazjach istnieje również możliwość powołania rady szkoły bez reprezentacji uczniowskiej).

Jeżeli w szkole istnieje rada szkoły (nie jest to organ obowiązkowy) ustawa przyznaje mu szereg istotnych kompetencji (m.in. uchwalanie statutu szkoły, opiniowanie planu pracy szkoły, ocena sytuacji w szkole). Rada szkoły może również dysponować własnym budżetem.

Rada szkoły stwarza przedstawicielom samorządów uczniowskich dobrą okazję do brania udziału w ważnych dyskusjach o tym, co dzieje się w szkole i do wyrażania swoich opinii. Jest też dobrym polem do nawiązywania współpracy pomiędzy uczniami, nauczycielami i rodzicami. Ponieważ sam samorząd uczniowski nie może posiadać środków finansowych, jest to również instytucja, która może zbierać środki zarabiane *de facto* przez samorząd.

Co ważne, **jeśli samorząd uczniowski zgłosi wspólnie z radą rodziców wniosek o powołanie rady szkoły – dyrektor musi ją powołać**. Jest to zatem kolejna dość silna kompetencja SU. Jeśli uczniowie są zainteresowani takim rodzajem udziału w życiu szkoły – warto z niej skorzystać!

Warunki efektywnego współdecydowania

Zaangażowanie uczniów w proces decydowania będzie skuteczne tylko pod pewnymi warunkami. Zapewnienie, by zostały one spełnione, leży poza możliwościami uczniów i jest w większości przypadków zadaniem opiekuna.

* **Uczniowie mają rzeczywiste poczucie wpływu na podejmowane decyzje.** Zadaniem opiekuna może być pokazanie uczniom konsekwencji ich zaangażowania w podejmowanie decyzji lub, wprost, skutków poszczególnych rozstrzygnięć.

* **Uczniowie rozumieją dyskutowane zagadnienia i potrafią zaproponować alternatywne rozwiązania.** Często zadaniem opiekuna będzie przygotowanie uczniów do spotkania – wytłumaczenie problemu. W czasie spotkania uczestnicy powinni dbać o to, by posługiwać się zrozumiałym dla uczniów językiem (np. unikanie akronimów i skrótów myślowych).

* **Dorośli są otwarci na udział młodych ludzi w dyskusji i wzięcie pod uwagę ich zdania.** Zgoda dyrekcji i nauczycieli na włączenie uczniów w podejmowanie decyzji to tylko początek procesu. Otwartość dorosłych jest ważna na każdym kolejnym spotkaniu, nawet jeśli oznacza to spowolnienie procesu lub potrzebę dodatkowych wyjaśnień. Równie ważne jest podejmowanie dyskusji na temat formułowanych przez młodzież wniosków, nawet jeśli na początku wydają się nierealne.

Z włączaniem młodych ludzi w decydowanie o sprawach szkoły wiąże się jedno dodatkowe zagrożenie – ryzyko tzw. tokenizmu. **Tokenizm to sytuacja, w której przedstawiciele jakiejś grupy włącza się do ciał decyzyjnych, ale w praktyce nikt nie liczy się z ich zdaniem** (zawsze można ich przegłosować) i traktuje się ich jak dekorację (tzw. paprotki). Uczniowie bardzo szybko dostrzegą w takiej sytuacji nieszczerą intencję, poczują się manipulowani i ich zainteresowanie udziałem w podobnym procesie osłabnie. Symptomatic problemu może być niepoddawanie pod dyskusję wniosków młodych ludzi lub powtarzające się głosowanie dorośli *versus* młodzież.

KONSULTOWANIE DECYZJI

Konsultowanie decyzji z uczniami to odpowiednik mechanizmu konsultacji społecznych, w ramach których przedstawiciele władz przedstawiają obywatelom swoje plany dotyczące zmiany lub uchwalania nowych aktów prawnych, inwestycji lub innych przedsięwzięć, które będą miały wpływ na życie codzienne i pracę obywateli (Źródło: portal ngo.pl). Podobnie jest w szkole – organ podejmujący decyzję (np. dyrektor) przedstawia proponowane rozwiązanie samorządowi uczniowskiemu.

Konsultacje nie ograniczają się jednak tylko do przedstawienia proponowanych rozwiązań, obecne w nich musi być też wysłuchanie opinii na proponowany temat, dokonywanie modyfikacji i informowanie o ostatecznej decyzji (Źródło: portal ngo.pl).

28

KONSULTACJE SPOŁECZNE

1. przedstawienie proponowanego rozwiązania
2. wysłuchanie opinii zainteresowanych
3. wprowadzenie zmian, które je uwzględniają
4. poinformowanie o ostatecznym rozwiązaniu

Rozwiązanie czy problem

Istotą szkolnych konsultacji jest zebranie opinii i pomysłów możliwie wielu członków społeczności szkolnej (uczniów, nauczycieli, pracowników administracyjnych). Konsultacje mogą dotyczyć **konkretnego pomysłu** – pokazują wówczas nastawienie do przedstawionego projektu, pomagają ocenić jego przydatność, umożliwiają zebranie uwag i opinii pomocnych przy jego udoskonalaniu. Dzięki konsultacjom łatwiej dostrzec trudności czy zagrożenia, których wcześniej nie widzieliśmy, udoskonalić pomysł o rozwiązania, na które nie wpadlibyśmy sami.

Druga forma konsultacji przypomina trochę burzę mózgów. Polega na wspólnym **poszukiwaniu rozwiązań** wybranego zagadnienia, problemu czy kwestii spornej.

Każde z tych podejść pozwoli dużo zyskać, ale niesie też za sobą pewne trudności. Warto zastanowić się, które z nich zastosować w konkretnej sytuacji. Poniższa tabelka ułatwi ocenę przydatności każdej z proponowanych metod.

Konsultacje gotowych rozwiązań	Konsultacje problemów i wspólne szukanie rozwiązań
Umożliwiają uzyskanie opinii w krótszym czasie.	Wymagają dużo czasu.
Mniejsze prawdopodobieństwo chaosu w dyskusji, istnieje struktura, do której można się odwoływać.	Większe ryzyko chaosu przy dużej liczbie uczestników.
Ryzyko przeoczenia ciekawego rozwiązania, nieuwzględnianego wcześniej.	Większa szansa na innowacyjne, oryginalne rozwiązania.
Ryzyko uznania decyzji za narzuconą z góry.	Silniejsze utożsamianie się z podjętą decyzją.
Nie potrzeba wiedzy eksperckiej ani rozległej wiedzy na temat zagadnienia, żeby móc brać udział w dyskusji.	Większe poczucie odpowiedzialności za podjęte decyzje.

Formy konsultacji

Konsultacje mogą przybierać różne formy. Od ściennego forum, czyli powieszonego w widocznym miejscu dużego plakatu z zapisanym pytaniem, wokół którego uczniowie mogą dopisywać swoje odpowiedzi, przez zebranie opinii podczas spotkania klasy na godzinie wychowawczej, po ogólnoszkolną debatę!

KONSULTACJE SZKOLNE KROK PO KROKU

1. Ustal termin, wybierz miejsce spotkania.
2. Zadbaj, aby uczniowie nie tylko dowiedzieli się kiedy odbędą się konsultacje, ale też, by zrozumieli na czym będą one polegały i czego dotyczyły.
3. Pierwsze konsultacje warto zorganizować w trakcie lekcji, zachęci to uczniów do uczestnictwa w kolejnych spotkaniach.
4. Poinformuj uczestników o planach, zamierzeniach, zmianach, jakie rozważa szkoła.
5. Daj każdej osobie możliwość wygłoszenia swojej opinii na temat przedstawionego pomysłu.
6. Pozwól na wymianę opinii, spytaj: kto się zgadza?, kto ma inny pomysł?
7. Konsultacje nie powinny przerodzić się w sesję marudzenia, zażaleń i zarzutów, ponieważ ich celem jest znajdowanie rozwiązań. Z każdego głosu próbuj wyodrębnić więc pomysł zmian, konstruktywnych rozwiązań. Zapytaj uczniów: jakie odczucia wywołuje w nich dana propozycja: jakie widzą alternatywne rozwiązania?
8. Jeśli konsultacje mają pełnić funkcję doradczą, zadbaj o przedstawienie wniosków i pomysłów decydom. Poinformuj uczniów o ostatecznej decyzji i przyczynach, dla których została podjęta.
9. Jeśli konsultacje mają na celu wypracowanie wspólnego rozwiązania, dąż do konkretyzowania pomysłów, pytaj o to, jakie uczniowie widzą szanse i zagrożenia? jakie będą konsekwencje takich decyzji? W ten sposób powinno wyłonić się rozwiązanie problemu.

KARTA PRACY 2

Przed Tobą druga karta pracy. Poniżej znajdziesz kilka pytań, które pomogą Ci zobaczyć siebie jako opiekuna samorządu uczniowskiego teraz i zastanowić nad zmianami, które chciałbyś lub chciałabyś wprowadzić do swojej pracy z samorządem.

Powodzenia!

1. Które z decyzji, dotychczas podejmowanych w Twojej szkole przez dorosłych, mogłyby być przekazane uczniom?

2. Jaka forma konsultacji z uczniami najlepiej sprawdziłby się w Twojej szkole? Dlaczego?

3. Kto mógłby być Twoim sojusznikiem w przekonywaniu rady pedagogicznej i dyrekcji do większego włączenia uczniów w podejmowanie decyzji w szkole?

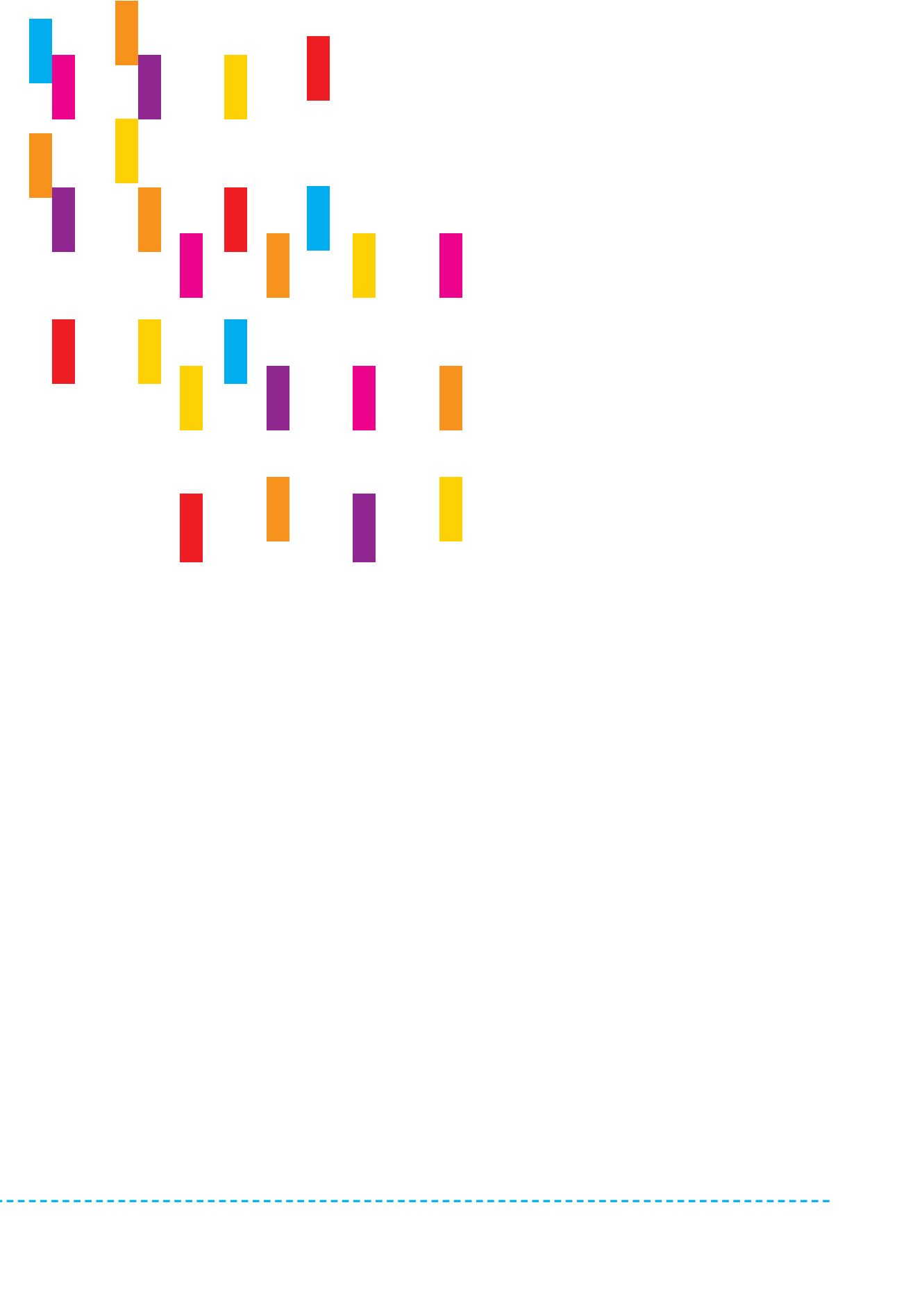
4. Jakie kroki należałoby podjąć w Twojej szkole by stworzyć radę szkoły?

2. Samorząd uczniowski, czyli prawo do współdecydowania

3

**Samorząd uczniowski,
czyli prawo do działania**

DZIAŁANIA UCZNIÓW

Poza reprezentowaniem uczniów, dbaniem o ich prawa i umożliwianiem większej liczbie osób współdecydowania o szkolnych sprawach, samorząd uczniowski pełni jeszcze jedną ważną rolę. Jest to **umożliwianie uczniom realizacji własnych pomysłów** związanych z uatrakcyjnieniem i organizacją szkolnego życia.

Prawo do działania

Rola ta wiąże się z prawem samorządu uczniowskiego do składania radzie szkoły, radzie pedagogicznej i dyrektorowi wniosków i opinii w kwestiach związanych z realizacją następujących praw:

- * ograniczanie słabych prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
- * prawo do redagowania i wydawania gazety szkolnej;
- * prawo do działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi, w porozumieniu z dyrektorem (art. 55. „Ustawy o systemie oświaty”).

Większość samorządów uczniowskich w jakimś stopniu korzysta z tego prawa, organizując szkolne uroczystości, imprezy, itp. Bardzo często **od tego, jaka jest jakość tych wydarzeń i ich dostosowanie do potrzeb i zainteresowań uczniów zależy to, jak będzie oceniana działalność władz SU i samorząd jako całość.**

Jeśli wśród tych aktywności dominują nudne szkolne akademie z okazji różnych uroczystości lub mało zróżnicowane dyskoteki, niewielka jest szansa na to, że aktywność SU będzie wysoko oceniana i wiele osób włączy się w jego działania lub weźmie udział w wyborach do władz.

Dobre działanie samorządu uczniowskiego

Jakie kryteria muszą być spełnione, żeby działanie samorządu uczniowskiego można było uznać za dobre? Jest ono takie, jeśli samorząd::

- * jest odpowiedzią na **prawdziwe potrzeby uczniów szkoły**;
- * wykorzystuje **zasoby dostępne w społeczności szkolnej** (np. talenty i zainteresowania uczniów lub infrastrukturę szkolną);
- * pozwala realizującym je osobom wykazać się kreatywnością, **nie narzuca niczego z góry**;
- * zostawia realizatorom **wolną rękę w sferze organizacji**;
- * **aktywizuje** możliwie **dużą liczbę uczniów**;
- * działa zgodnie z **zasadami realizacji projektów.**

Dlaczego warto?

Działanie w sposób, który spełnia kryteria dobrej praktyki, wymagać będzie od opiekuna i uczniów więcej wysiłku – zarówno na etapie przygotowań, jak i realizacji. Zachęcamy jednak do podjęcia tego wysiłku, ze względu na liczne korzyści, jakie wynikają z realizowania działań SU zgodnie z nimi.

- * Działania są realizowane przez uczniów dla uczniów, co **wzmacnia poczucie identyfikacji uczniów z ich samorządem i szkołą**.
- * Rozpoznanie potrzeb i zasobów przed rozpoczęciem działań **zmniejsza ryzyko niepowodzeń**, poświęcenia czasu i pracy na aktywności, które albo nie będą dla uczniów interesujące, albo trzeba będzie przerwać ich realizację ze względu na brak czasu, umiejętności lub zasobów materialnych.
- * Uczniowie, poprzez działanie, **zdobывают praktyczne umiejętności przygotowywania i realizacji projektów**, przydatne w wielu aspektach życia.
- * Większe poczucie autorstwa działań SU **wzmacnia poczucie wpływu na swoje otoczenie**, co jest podstawą rozwoju postawy obywatelskiej i odpowiedzialności za dobro wspólne.
- * **Życie szkolne staje się bardziej barwne, urozmaicone i atrakcyjne** – zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli!

JAKIE DZIAŁANIA PROWADZIĆ?

Zaczynamy od rozpoznania potrzeb i zasobów.

Ten etap jest podstawą do przygotowania planu pracy samorządu na całą kadencję, dlatego warto zrealizować go na samym początku, po ukonstytuowaniu się nowo wybranych władz..

Czym są potrzeby i zasoby?

- * **Potrzeby** – zainteresowania i problemy uczniów; wszystko to, czym chcą i lubią się zajmować oraz to, czego im w szkole brakuje lub co, ich zdaniem, powinno ulec zmianie.
- * **Zasoby** – wszystko to, co można wykorzystać do realizacji projektu. To umiejętności uczniów, ich czas, gotowość do zaangażowania się w działanie, wsparcie grona pedagogicznego, rodziców oraz dyrekcji, zasoby materialne szkoły.

Narzędzia rozpoznawania potrzeb i zasobów

Często wydaje nam się, że potrzeby i zasoby widać na pierwszy rzut oka i każdy doskonale je zna. Zachęcamy jednak do tego, by przyjrzeć się im w sposób bardziej usystematyzowany. Dzięki temu może okazać się, na przykład, że poszczególne grupy uczniów inaczej definiują swoje potrzeby. Jedni będą proponowali „więcej dobrej fantastyki w szkolnej bibliotece”, inni „możliwość korzystania z pracowni komputerowej”, jeszcze inni „stworzenie uczniowskiego punktu xero”.

Najbardziej popularne narzędzia służące rozpoznawaniu potrzeb i zasobów to wywiad i ankieta. Można też wykorzystać już dostępne dane (szkolne dane urzędowe, fora internetowe, strony szkół czy klas na portalach społecznościowych), obserwację, fotografię. Zachęcamy do zgłębienia tego obszaru, ponieważ dobre przygotowanie narzędzi, jest kluczem do zdobycia użytecznych informacji.

Polecamy – publikację *Diagnoza potrzeb młodzieży w środowisku lokalnym*, której zalecenia bardzo dobrze można przełożyć również na środowisko szkolne. Jest ona bezpłatnie dostępna w Internecie: http://www.rownacszanse.pl/books/3769_Diagnoza_potrzeb_mlodziemy.pdf

Etapy zdobywania informacji o potrzebach i zasobach uczniów

- * **Ustalenie głównego tematu badania.** Nie warto próbować dowiadywać się wszystkiego od razu – temat powinien być konkretny i ograniczony. Przykłady tematów to m.in. jak uczniowie spędzają czy chcieliby spędzać czas wolny; opinie na temat. zajęć pozalekcyjnych; zainteresowania i umiejętności uczniów; ich problemy i trudności; relacje między gronem pedagogicznym a uczniami w szkole. **Wspólnie z samorządem** możesz zastanowić się – jakie inne tematy badawcze mogą być interesujące z punktu widzenia prowadzonych przez niego działań.
- * **Wybór grupy czy osób,** które zostaną przebadane – mogą to być reprezentatywne grupy uczniów, ale w przypadku niektórych tematów konieczne może okazać się zasięgnięcie opinii nauczycieli, dyrektora oraz rodziców.
- * **Wybór metody albo metod zdobywania informacji.** Żeby informacje były bardziej wiarygodne warto korzystać z minimum dwóch metod badawczych!
- * **Przygotowanie konkretnych narzędzi,** takich jak pytania do ankiety czy wywiadu, obserwacja, lista poszukiwanych informacji.
- * **Realizacja badania.**
- * **Zebranie i analiza wyników oraz wyciągnięcie wniosków.** Na tym etapie odpowiadamy sobie na pytania postawione na etapie przygotowywania badania.

35

Zainteresowanych pogłębieniem informacji i przygotowaniem rzetelnych badań potrzeb i zasobów uczniów w szkole, odsyłamy do następujących publikacji:

- Babbie Earl, *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2006.
- Sztabiński Paweł B. (red.), *Fieldwork jest sztuką. Jak dobrać respondenta, skłonić do udziału w wywiadzie, rzetelnie i sprawnie zrealizować badanie*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2005.

ZADANIE PRAKTYCZNE – POMYSŁ NA NIETYPOWE ZDOBYWANIE INFORMACJI

Mapa szkoły, widziana oczami młodych

Zachęć uczniów do przeprowadzenia badania, dzięki któremu dowiedzą się, jakie miejsca w szkole są ważne dla młodych ludzi i odkrywają, które szkolne punkty są uznawane przez uczniów za nieatrakcyjne.

Dlaczego warto:

- * Dowiesz się, które miejsca są wyjątkowo lubiane przez uczniów i gdzie można organizować różnego rodzaju wydarzenia i akcje.
- * Odkryjesz, o które miejsca w szkole należy szczególnie zadbać, aby zmienić stosunek młodych ludzi do nich.
- * Sprawdzisz, w których punktach najlepiej umieszczać informacje tak, aby dotarła one do całej społeczności uczniowskiej.

Grupa badana: trzy lub więcej losowo wybranych klas w szkole. (Pomóż uczniom wylosować klasy: wypisz na kartkach nazwy klas, kartki wrzuć do jednego pojemnika, aby z niego wyjąć określoną liczbę karteczek.)

Potrzebne materiały: kartki i duże arkusze z wydrukowanym planem szkoły, flamastry.

Realizacja:

W wylosowanych klasach przedstawiciele samorządów klasowych (np. na godzinie wychowawczej) proszą uczniów o zaznaczenie na planie szkoły miejsc:

- * w których najbardziej lubią się spotykać;
- * w których najbardziej lubią rozmawiać;
- * w których mogą rozwijać swoje zainteresowania;
- * w których najczęściej czerpią informację o tym, co się dzieje w szkole;
- * które są według nich nieatrakcyjne, zaniedbane.

Przedstawiciele samorządów klasowych zbierają wypełnione przez klasę plany i nanoszą odpowiedzi na jeden duży arkusz z planem szkoły.

Ważne: Zadbaj o to, aby każdy uczeń samodzielnie uzupełniał swoją mapę szkoły. Dlaczego? Ponieważ tylko wtedy wyniki badania pozwolą grupie na wyciągnięcie trafnych wniosków i zaplanowanie takiego działania, które będzie użyteczne dla całej uczniowskiej społeczności.

Analiza: Z każdego samorządu klasowego biorącego udział w badaniu wybierz przedstawiciela. Ta osoba będzie reprezentować samorząd klasowy na wspólnym spotkaniu. Na spotkaniu rozłóż arkusze z planem szkoły, na który wcześniej zostały naniesione odpowiedzi badanych klas.

Zastanów się wspólnie z uczniami:

- * Do jakich działań SU może wykorzystać miejsca w szkole najbardziej atrakcyjne dla młodych ludzi?
- * Jakie działania SU mogą zmienić stosunek uczniów do tych miejsc, które są uznawane za nieciekawe lub zaniedbane?
- * Do umieszczania jakich informacji SU może wykorzystać te miejsca, w których młodzi ludzie najczęściej sprawdzają wieści ze szkoły?

SWOT – analiza mocnych i słabych stron szkoły

SWOT to metoda analizy, która jest świetną podstawą do planowania działań. Może być wykorzystana jako **podsumowanie i uzupełnienie wcześniejszego rozpoznania potrzeb** i zasobów szkoły. **Można ją też wykorzystać jako samodzielną metodę przygotowującą do planowania** – wymaga mniej nakładów czasu i pracy niż prowadzenie bardziej rozbudowanych badań.

Analiza SWOT może być zastosowana do analizy mocnych stron albo problemów szkoły, samorządu uczniowskiego czy społeczności lokalnej, a także szans i zagrożeń konkretnych pomysłów na projekty.

W ramach analizy SWOT należy określić cztery obszary dotyczące badanego zagadnienia czy projektu:

- * **silne strony** – (Strengths);
- * **słabe strony** – (Weaknesses);
- * **szanse, możliwości** – (Opportunities);
- * **zagrożenia** – (Threats)

SWOT może przybrać postać takiej tabelki:

	+	–
wewnętrzne (kwestie dotyczące SU, potencjał uczniów szkoły, opiekuna)	mocne strony	słabe strony
zewnętrzne (odnoszące się do kwestii spoza samego SU – dyrekcja, zasoby szkoły, rodzice, grono pedagogiczne)	szanse	zagrożenia

ZADANIE PRAKTYCZNE – PRZEPROWADZENIE ANALIZY SWOT

Zorganizuj spotkanie, w którym wezmą udział uczniowie zaangażowani w działania samorządu oraz osoby biorące aktywny udział w życiu szkoły. (Żeby wyniki pracy były pełniejsze, warto nie ograniczać się tylko do członków władz SU.)

1. Przed spotkaniem ustalcie wspólnie, **jakiego tematu ma dotyczyć analiza SWOT**. Może to być funkcjonowanie samorządu uczniowskiego (bardziej ogólnie); temat może jednak być bardziej zawężony i odnosić się do jednej sprawy (np. przestrzeganie praw uczniów) lub jednego konkretnego działania (np. organizacja festiwalu teatralnego).
2. Na dużym arkuszu papieru lub tablicy podzielonej na cztery kwadraty wpiszcie nazwy czterech elementów SWOT.
3. Następnie, niech każda osoba samodzielnie wypisze na małych samoprzylepnych karteczkach, jakie silne i słabe strony oraz zagrożenia i możliwości widzi w odniesieniu do danego tematu. Daj uczestnikom sporo czasu na zastanowienie.
4. Potem, niech uczestnicy w parach porozmawiają o tym, co udało im się wypracować a następnie niech połączą karteczki, które zawierają te same elementy. Przy większej liczbie osób, pary mogą połączyć się w czwórki i ponownie połączyć wspólne pomysły.
5. Podsumuj burzę mózgów – najpierw wpiszcie do tabeli elementy wspólne, dostrzegane przez większą liczbę osób, następnie te, które dostrzegają tylko niektórzy. Postarajcie się uzgodnić wersję analizy SWOT, z którą wszyscy się zgadzacie.
6. Najważniejszy etap to odniesienie się do każdej części analizy SWOT i opracowanie pomysłów na:
 - * ograniczanie słabych stron;
 - * wykorzystanie mocnych stron jako atutów;
 - * analizowanie zagrożeń i przygotowywanie działań zaradczych;
 - * wykorzystywanie szans.

Podziel uczestników na grupy, z których każda zajmie się opracowaniem jednego z powyższych podpunktów. Następnie, podzielcie się na forum pomysłami – pamiętajcie, żeby nie pozostały one tylko pomysłami, ale, by zostały uwzględnione przy dalszej pracy!

Na tego typu spotkanie warto przeznaczyć minimum dwie godziny – trzeba przewidzieć czas na pracę samodzielną i dyskusję. Dobrym pomysłem jest przeprowadzenie analizy SWOT działalności samorządu uczniowskiego wśród grona pedagogicznego i dyrekcji, a następnie porównanie nauczycielskiej wizji aktywności samorządu z wizją uczniów.

PRZYGOTOWANIE PLANU PRACY SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO

Opisane wyżej metody zdobywania informacji oraz analiza SWOT to doskonały punkt wyjścia do wypracowania **planu pracy władz samorządu**. Znając słabe i mocne strony szkoły lub aktywności SU oraz potrzeby i zasoby uczniów, łatwiej wypracować plan, którego wykonanie będzie wartościowe i sprawi satysfakcję zarówno realizującym, jak i pozostałym uczniom.

Jak przygotować plan pracy – krok po kroku?

Przygotowanie rocznego planu pracy samorządu uczniowskiego warto podzielić na dwa spotkania. W idealnej sytuacji oba te spotkania prowadzą sami uczniowie a opiekun uczestniczy w nich, oferując swoje wsparcie, jeśli okazuje się to konieczne. Można również wyobrazić sobie kilka pośrednich form, w zależności od doświadczenia uczniów: opiekun może współprowadzić spotkanie razem z przedstawicielem uczniów; opiekun może pomóc uczniom zaplanować przebieg spotkania krok po kroku lub skomentować stworzony przez nich plan. Cały proces może wyglądać tak:

1. **Zbierzcie wnioski z diagnozy potrzeb i zasobów oraz analizy SWOT**, które w jakikolwiek sposób odnoszą się do aktywności samorządu uczniowskiego.
2. **Podzielcie wnioski** na takie, które mogą zostać przełożone na konkretne działania i takie, które mówią o rzeczach bardziej ogólnych.
3. Ustalcie, **jakie powinny być główne cele działania SU** w tym roku szkolnym – w odniesieniu do wniosków z diagnozy albo analizy SWOT.
4. Zastanówcie się wspólnie, **jakie działania pomogą wam zrealizować** wyznaczone cele. Na początku spisujcie wszystkie pomysły na działania na zasadzie burzy mózgów, bez ich odrzucania.
5. Porozmawiajcie chwilę o każdym z pomysłów. Jaki cel lub cele pozwala zrealizować to działanie? Czy wiedza, jaką zdobyliście prowadząc rozpoznanie potrzeb i zasobów oraz analizę SWOT pozwala wam stwierdzić, że jest to działanie potrzebne, interesujące dla uczniów i wykonalne?
6. Pomysły, które przejdą wstępną weryfikację **podzielcie na trzy kategorie: „musi się wydarzyć”, „powinno się wydarzyć”, „może się wydarzyć”**.

W pierwszej kategorii powinny się znaleźć pomysły, które odpowiadają na palące, bardzo istotne potrzeby uczniów, a także te, które budzą zainteresowanie większości potencjalnych realizatorów. Na tym można zakończyć pierwsze spotkanie i poddać pomysły ocenie innych uczniów.

W ustalenie, które działania **powinny się wydarzyć** w szkole, **warto włączyć wszystkich uczniów** lub przynajmniej przedstawicieli wszystkich klas. Może się to odbyć np. za pomocą internetowej ankiety, w której wypisane będą wypracowane na podstawie diagnozy pomysły i każdy będzie miał możliwość określenia, jak ważny jest dla niego dany pomysł.

Konsultacje społeczne dotyczące tego, czym powinien zajmować się samorząd mogą mieć również formę otwartej debaty lub ściennego forum, czyli dostępnego dla wszystkich miejsca (tablicy, plakatu), na którym można zapisywać swoje uwagi dotyczące prezentowanych pomysłów.

Dzięki temu władze SU będą miały pewność, że zajmują się realizacją wydarzeń, które postrzegane są jako istotne przez większą liczbę uczniów.

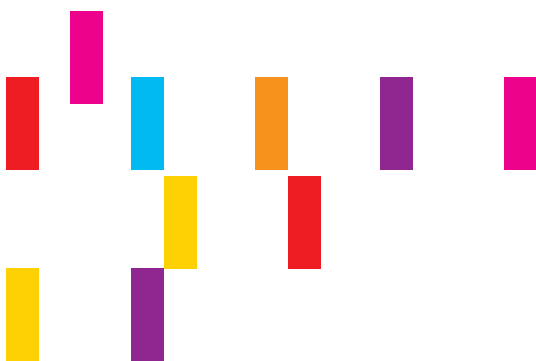
Przyjrzyjcie się opiniom uczniów, wyrażonym w czasie konsultowania pomysłów w szerokim gro-

nie. Postarajcie się wziąć pod uwagę jak najwięcej z nich – pamiętajcie jednak, że żaden plan nie może uwzględniać wszystkich pomysłów. Zadaniem samorządu jest wybranie spośród różnych propozycji tych najbardziej potrzebnych.

Zastanówcie się nad każdym z pomysłów z pierwszej kategorii – ile czasu zajmie jego przygotowanie, jak wiele osób powinno być w to zaangażowanych, czy potrzebne jest szczególne wsparcie lub zasoby, czy jest to jednorazowe wydarzenie albo inicjatywa cykliczna (np. raz na miesiąc) czy też działanie trwające nieprzerwanie przez cały rok szkolny (np. powołanie rzecznika praw ucznia).

Rozpiszcie pomysły w czasie na cały rok szkolny. Dzięki temu zobaczycie, czy jest możliwe zaplanowanie dodatkowych wydarzeń z kategorii „powinno” lub „może się wydarzyć”, czy też wydarzenia z kategorii „musi” są na tyle czaso- i pracochłonne, że na nic innego nie starczy czasu. Pamiętajcie: zawsze trzeba zakładać, że dane działanie zajmie więcej czasu i pracy niż planujemy na początku!

Plan pracy na kolejny rok szkolny jest gotowy – życzymy powodzenia w jego realizacji!

CZYM JEST CEL?

Cel to stan, do jakiego chcemy doprowadzić, realizując dane działanie.

Właściwe wyznaczenie celu pomaga dobrać działania, które odpowiadają na ustalone wcześniej potrzeby; w trakcie realizacji umożliwia sprawdzanie, czy wszystko idzie w dobrą stronę; a po zakończeniu pracy – czy cel został zrealizowany i czy można mówić o sukcesie, czy też nie – i trzeba zastanowić się nad tym, co należałoby zmienić.

Początkujący realizatorzy projektów często **mylą cel z działaniem**.

- * **NIE:**
postawienie stojaków na rowery przed szkołą
- * **TAK:**
zwiększenie liczby uczniów dojeżdżających do szkoły na rowerach
- * **NIE:**
zorganizowanie dyskoteki szkolnej
- * **TAK:**
zintegrowanie uczniów klas pierwszych ze starszymi uczniami szkoły

Jaki powinien być dobry cel?

Żeby cel właściwie spełniał swoją funkcję powinien być SMART – z angielskiego „mądry”. Oto cechy, jakie powinien spełniać cel SMART:

- * **konkretny** (Specific), precyzyjnie określający, co chcemy zmienić lub osiągnąć;
- * **mierzalny** (Measurable), powinno być możliwe do sprawdzenia, czy został osiągnięty;;
- * **ambitny** (Ambitious), powinien zakładać osiągnięcie czegoś, co wymaga pewnego wysiłku;;
- * **realny** (Realistic), musi być w zasięgu możliwości i umiejętności wykonawców;;
- * **określony w czasie** (Timebound), powinien być wyznaczony termin zakończenia realizacji cel..

Ustalając cele na początku roku szkolnego warto rozróżnić **cele długoterminowe** od celów **krótkoterminowych** lub też **operacyjnych**.

Cele długoterminowe, to te związane z działaniem całego samorządu lub opiekuna, natomiast krótkoterminowe czy operacyjne, to cele związane z realizacją konkretnych działań.

ROLA OPIEKUNA W REALIZACJI PROJEKTÓW

Po ustaleniu ogólnego planu pracy na cały rok szkolny, warto każde z większych działań również traktować projektowo.

Co to oznacza w praktyce? Każde z tych działań powinno:

- * mieć ustalony cel lub cele;
- * być realizowane przez zespół;
- * być oparte o wcześniejsze rozpoznanie potrzeb i zasobów;
- * być zaplanowane i realizowane według planu, mieć ściśle określony początek i koniec.

Każdy z projektów należy realizować etapami, dbając o zachowanie tej samej ich kolejności. Niżej przedstawiamy te etapy, wraz z krótkim opisem roli, jaką na każdym z nich powinien pełnić opiekun.

KROK 1

Zdobywanie informacji o potrzebach i zasobach

Rola opiekuna:

- Pomaga sprecyzować temat badania, grupę badawczą (osoby badane) i zdecydować się na najbardziej odpowiednią metodę.
- Wspiera uczniów w przygotowaniu narzędzi badawczych.
- Pomaga uczniom przeprowadzić badanie (przeprowadzenie ankiety w trakcie lekcji, uzyskanie zgody dyrekcji na umieszczenie ściennego forum na szkolnym korytarzu, itp.)
- Pomaga podsumować badanie i wyciągnąć wnioski z wyników.

KROK 2

Określenie celów i wybór pomysłów na działania

Rola opiekuna:

- Pilnuje, żeby cele działań były właściwie określone – nie pokrywały się z działaniami i spełniały kryteria SMART.
- Proponuje formę wyboru pomysłów na działania – dyskusję, forum ścienne, czy inne formy, dbając o to, żeby pomysły na działania były konsultowane z całym samorządem uczniowskim, czyli ze wszystkimi uczniami szkoły.
- Pomaga uczniom określić realność poszczególnych pomysłów – możliwości czasowe i dostępność zasobów koniecznych do ich realizacji.

KROK 3

Planowanie działań

Rola opiekuna:

- Proponuje uczniom formę pracy nad planowaniem.
- Czuwa, aby podczas planowania wypisać wszystkie czynności potrzebne do realizacji projektu.
- Upewnia się, że uczniowie wyznaczyli do każdego zadania osobę odpowiedzialną oraz określili termin jego wykonania.
- Sprawdza realność planów – zarówno pod względem czasu potrzebnego na ich wykonanie, jak i możliwości wykonawców.

KROK 4

Poszukiwanie sojuszników

Rola opiekuna:

- Jest łącznikiem pomiędzy uczniami i dyrekcją, pomaga skontaktować się z potencjalnymi sojusznikami.
- Wspiera uczniów w czasie przygotowania do rozmowy z potencjalnym sojusznikiem (pomaga przygotować argumenty; daje wskazówki, jak się zachowywać i na co zwrócić uwagę).
- Może, na prośbę uczniów, brać udział w rozmowach czy negocjacjach z potencjalnymi sojusznikami.
- Wspiera działania uczniów poprzez lobbowanie na rzecz ich projektu u dyrekcji, wśród rady pedagogicznej, rady rodziców.

KROK 5**Realizacja działań****Rola opiekuna:**

- Pozwala uczniom działać samodzielnie – również ponosić porażki!
- Pomaga w pozyskaniu niezbędnych pozwoleń na działanie.
- Czuwa nad tym, by prace wykonywane były zgodnie z harmonogramem.
- Docenia zaangażowanie uczniów i zwraca uwagę na niedociągnięcia (udziela konstruktywnej informacji zwrotnej, ale nie krytykuje i nie wyręcza w działaniu).
- Motywuje uczniów.
- Pomaga w prowadzeniu dokumentacji, jeśli taka jest konieczna.

KROK 6**Ewaluacja****Rola opiekuna:**

- Tłumaczy sens ewaluacji.
- Pomaga wymyślić metody ewaluacji projektu (np. pytania: czego się nauczyłem? jak nam się pracowało? co się zmieniło?)
- Wspiera uczniów w wyciąganiu wniosków z ich sukcesów i porażek.

Ewaluacja – ocena działań samorządu uczniowskiego

Ewaluację warto prowadzić nie tylko na zakończenie kadencji samorządu – podsumowując całoroczną pracę – ale również po zakończeniu ważniejszych działań czy etapów. Częściej, zastanawiając się nad efektami pracy, aktywni uczniowie będą mogli poprawiać jakość swoich projektów i wykonywanych zadań.

Poniżej proponujemy kilka warsztatowych metod ewaluacji. Można je wykorzystać podczas spotkań podsumowujących, jako wstęp do refleksji nad tym, co było sukcesem, a co można jeszcze poprawić i jak to zrobić.

Ręce

Poproś uczestników o odrysowanie na kartce papieru własnej dłoni. Na każdym z palców uczestnicy powinni napisać jedną rzecz dotyczącą ewaluowanego wydarzenia/projektu:

- * co było najlepszą stroną – na kciuku,
- * o czym opowiem znajomym – na wskazującym,
- * co było najsłabszą stroną – na środkowym,
- * co bym zmienił – na serdecznym,
- * czego się nauczyłem (ew. dowiedziałam, co było zaskakujące) – na małym.

Uczestnicy indywidualnie wypełniają kontur dłoni, zgodnie z własnymi opiniami.

Koło ewaluacji

Narysuj na arkuszu papieru albo na tablicy koło, podziel je na cztery równe części. Na każdej z nich napisz, jakie zagadnienie mają ocenić uczestnicy. Może to być np. zdobyta wiedza, praca grupowa, realizacja celów, satysfakcja z udziału w projekcie.

Zadaniem uczestników jest postawienie w każdej ćwiartce koła kropki oznaczającej ich ocenę danego aspektu czy zagadnienia. Im bliżej punktu przecięcia się linii – środka koła, tym ocena wyższa, im bliżej brzegów, a nawet poza kołem, tym niższa.

Półki sklepowe

Na arkuszu papieru albo na tablicy narysuj duży prostokąt, podzielony na trzy-cztery równe części – będą to półki w sklepie. Rozdaj uczniom po kilka karteczek samoprzylepnych. Zadanie polega na wypełnieniu „półek” towarami – elementami działania czy projektu, które ewaluujecie. Uczniowie mają wypisać wszystkie składowe projektu, które chcą ocenić. Umieszczają je na odpowiedniej „półce”, przyklejając do prostokąta – im wyższa „półka”, tym lepsza ocena danego elementu.

Następnie, prowadzący porządkuje naklejone karteczki, jeśli trzeba precyzuje z uczestnikami niejasne sformułowania i omawia wynik...

Rzeka projektu

Na tablicy lub arkuszu papieru narysuj schematycznie rzekę – od źródła w górach do ujścia. Symbolizuje ona zakończony właśnie rok szkolny lub projekt. Uczniowie mają pomyśleć o swoich uczuciach i doświadczeniach na poszczególnych jego etapach. Mogą je zapisać w odpowiednim miejscu biegu „rzeki” lub umieścić na kartkach samoprzylepnych i przykleić. Uczestnicy mogą również uzupełniać „rzekę” o elementy graficzne, symbolizujące konkretne wydarzenia czy momenty przełomowe w projekcie. Następnie wspólnie z uczestnikami omów to, co zawiera „rzeka” – prosząc o rozwinięcie i uzupełnienie najważniejszych elementów.

Oś oceny

Za pomocą taśmy malarskiej albo sznurka wyznacz oś pośrodku sali. Na jednym jej krańcu połóż kartkę z napisem „100%”, na drugim „0%”. Następnie poproś uczestników, żeby przez zajęcie miejsca w wybranym miejscu osi pokazali, na ile procent oceniają poszczególne elementy projektu, warsztatu, wydarzenia. W grupie realizującej projekt może to być na przykład: osobista satysfakcja z pracy, zdobyta wiedza czy umiejętności, ciekawie spędzony czas, praca zespołowa, współpraca z opiekunem itp. Uczestnicy zajmują miejsca w wybranym miejscu na osi – ochotnicy uzasadniają, co wpłynęło na zajęcie przez nich tego miejsca.

POMYSŁY NA DZIAŁANIA – INSPIRUJ UCZNIÓW

Zachęcamy do tego, żeby pomysły działań wychodziły od samych uczniów. Jeśli jednak nie umią oni czasem wyjść poza stale obecne w szkole schematy działań podejmowanych przez samorządy, warto podsunąć im inspirujące strony internetowe i publikacje. Wiele pomysłów znajduje się:

- na stronie programu „Samorząd uczniowski” samorząduczniowski.pl – szczególnie w dziale „Materiały dla samorządu” i „Materiały dla nauczycieli”, podrozdział „Pomysły na działania”;
- w przewodniku „Samorząd uczniowski – poradnik dla ucznia”, dostępnym w wersji elektronicznej na stronie samorząduczniowski.pl, w dziale „O programie”;

- na stronie dzialasz.pl – portalu redagowanym przez młodych dla młodych, który zawiera specjalny dział poświęcony działaniom do zrealizowania przez samorząd uczniowski.

Poniżej przedstawiamy kilka wybranych pomysłów.

- * **Czy znasz swoje prawa i obowiązki?** – Samorząd zawiesza na korytarzu kartki z pytaniami o szkolne prawa i obowiązki oraz odpowiedziami na nie, dzięki czemu uczniowie mogą zweryfikować i pogłębić swoją wiedzę.
- * **Przerwa dla wolontariatu** – Samorząd przygotowuje informacje dotyczące działań wolontariackich w okolicy i przedstawia je zainteresowanym uczniom w trakcie dyżuru na przerwie.
- * **Pomóżcie zwierzakom!** – Uczniowie przynoszą do szkoły makulaturę. Dochód ze skupu samorząd przekazuje najbliższemu schronisku dla zwierząt.
- * **Eko-wlepki** – Samorząd rozmieszcza w szkole eko-wlepki przypominające o nawykach przyjaznych dla środowiska, takich jak dokręcanie kranów, segregowanie odpadów czy gaszenie światła.
- * **Ściana dobrych praktyk** – Na zawieszonym w korytarzu dużym arkuszu brystolu uczniowie wpisują rzeczy, które pomagają im w nauce, dzięki czemu przekazują sobie pomysły na efektywniejsze uczenie się.
- * **Szkolny bank czasu** – Samorząd tworzy listę osób, które chciałyby się nauczyć czegoś nowego (np.: gry na gitarze) oferując w zamian pomoc w rozwijaniu innej umiejętności, dzięki czemu uczniowie wykorzystują i przekazują dalej swoje talenty.
- * **Festiwal praw człowieka** – Samorząd przygotowuje projekcję filmów dokumentalnych dotyczących praw człowieka, która może być punktem wyjścia do szkolnej dyskusji.
- * **Pomoc pilnie potrzebna** – Samorząd przy wsparciu nauczycieli organizuje w trakcie przerw serię upozorowanych wypadków. Uczniowie, którzy znajdą się w centrum wydarzeń, muszą włączyć się do akcji ratunkowej przyswajając sobie zasady pierwszej pomocy.
- * **Kulturalna mapa miasta** – Korzystając z aplikacji Google Maps uczniowie tworzą mapę miejsc, w których odbywają się ciekawe wydarzenia kulturalne oraz które oferują aktywny wypoczynek po lekcjach.
- * **Lekcja demokracji** – Uczniowie wskazują palący problem dotyczący polską młodzież w obszarze edukacji czy aktywności społecznej i organizują w tej sprawie debatę parlamentarną, dzięki czemu uczą się trudnej sztuki dyskusji w sferze publicznej.

Powodzenia!

- [illegible]

- [illegible]

Trudności we wspieraniu uczniów przy realizacji projektu	Pomysły na przezwycięzenie pojawiających się problemów

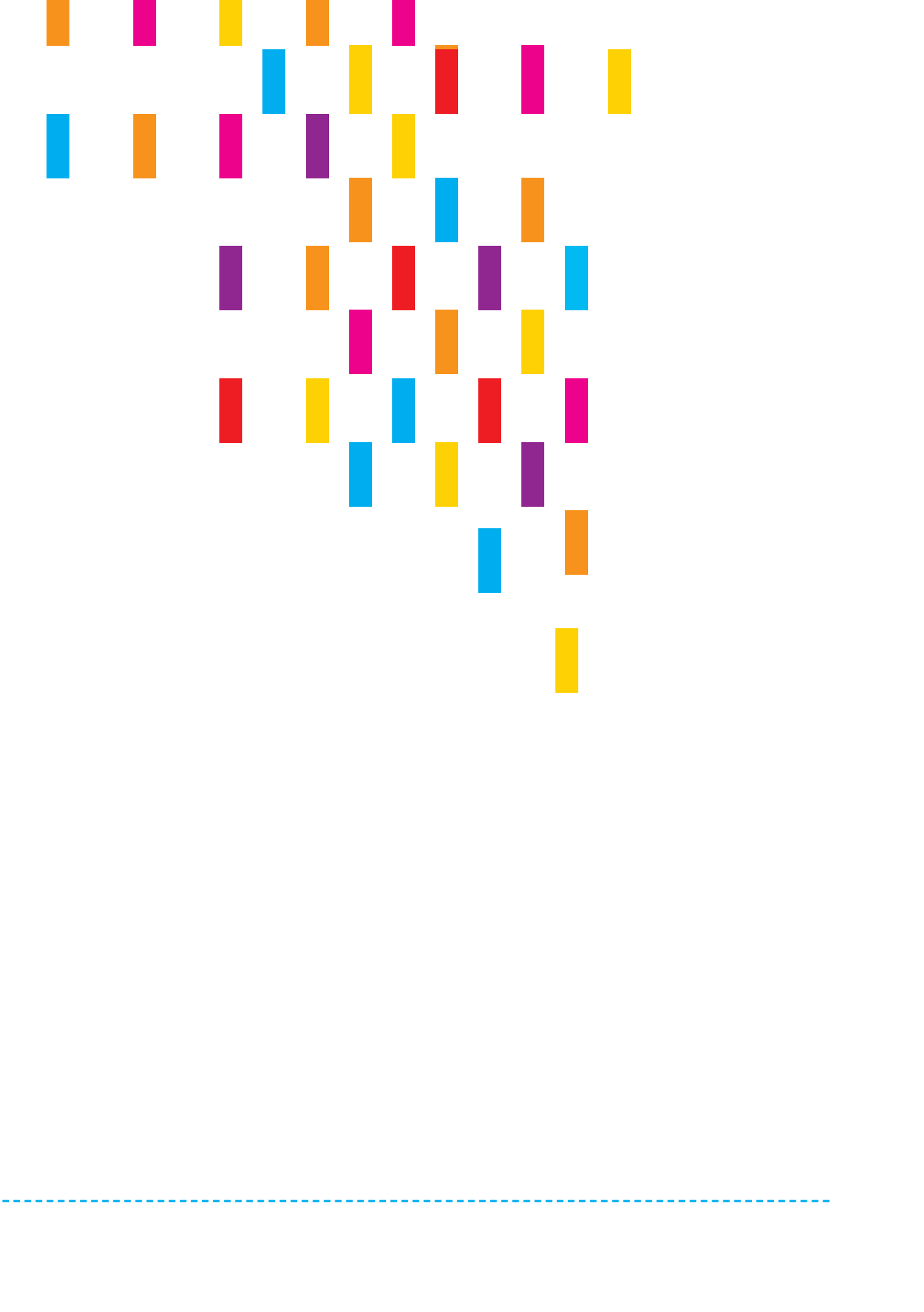
4. Kogo uznajesz za potencjalnego sojusznika samorządu uczniowskiego w planowanych przez nich działaniach? Jak wykorzystać ich wsparcie?

Sojusznicy	Jak wykorzystać ich wsparcie?

4

Organizacja i struktura samorządu uczniowskiego

REGULAMIN SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO

Uchwalenie regulaminu swojego funkcjonowania to najprecyzyjniej określona kompetencja samorządu uczniowskiego. To, jakie zapisy znajdują się w regulaminie, może mieć realny wpływ na sposób funkcjonowania SU. Mimo tego, regulamin zazwyczaj nie jest głównym obiektem zainteresowania – ani uczniów, ani opiekunów.

Warto poświęcić czas...

Jest to jednak na tyle ważny dokument, że warto do niego sięgnąć – i zachęcić do tego uczniów aktywnych w SU. **Jeśli w szkole do tej pory nie istniał regulamin – koniecznie trzeba go stworzyć.** Należy pamiętać, że zgodnie z ustawą, dokument ten powinien być **uchwalony przez ogół uczniów w głosowaniu powszechnym, równym i tajnym.** Jedyne ograniczenie ustawowe jest takie, że regulamin nie może być sprzeczny ze statutem szkoły. **Jeśli więc zapisy regulaminu nie są sprzeczne ze statutem, dyrektor nie ma prawa nie zgodzić się na jego uchwalenie w takim kształcie, w jakim chcą uczniowie.**

Zasady tworzenia regulaminu

Regulamin powinien być dostosowany do warunków i specyfiki każdej szkoły. Jest jednak kilka podstawowych kryteriów, które powinien spełniać.

- * Regulamin nie może zawierać zapisów sprzecznych z prawem oświatowym, ani ze statutem szkoły.
- * Regulamin określa ogólne zasady, a nie konkretne rozwiązania (NIE: opiekunem samorządu uczniowskiego jest p. Nowak; TAK: opiekun samorządu uczniowskiego jest wybierany przez ogół uczniów w wyborach powszechnych, tajnych i bezpośrednich spośród zgłoszonych przez radę pedagogiczną kandydatów).
- * Regulamin nie może dotyczyć kwestii nie należących do kompetencji samorządu uczniowskiego (np. uchwalanie planu wychowawczego szkoły, dysponowanie budżetem szkoły).
- * Regulamin zachowuje reguły tworzenia tekstów prawnych i jest napisany formalnym, ale zrozumiałym dla uczniów językiem.

Co powinien zawierać regulamin?

Poniżej przedstawiamy podstawowe kwestie, które powinien określać regulamin.

Rozdział I

Powinien zawierać nazwę samorządu uczniowskiego, stwierdzenie, że tworzą go wszyscy uczniowie szkoły, ewentualnie określenie roli i uprawnień samorządu uczniowskiego na podstawie „Ustawy o systemie oświaty”.

Rozdział II

Opis organów zarządzających samorządu (np. samorządy klasowe, przewodniczący SU, rada lub zarząd SU, parlament SU), określenie, które organy SU są wybierane w wyborach, które zaś powoływane (i przez kogo). W kolejnych artykułach należy po kolei opisać: skład, sposób powoływania oraz kompetencje każdego z organów SU.

Rozdział III

Opis innych organów samorządu uczniowskiego (np. komisje lub sekcje, rzecznik praw ucznia – jeśli jest uczniem, itp.) oraz skład, sposób powoływania i kompetencje każdego z tych organów.

Rozdział IV

Sposób reprezentowania oraz funkcjonowania organów władzy – czas trwania kadencji poszczególnych organów, sposób podejmowania decyzji, quorum wymagane do podjęcia decyzji.

Rozdział V

Ordynacja wyborcza – czyli szczegółowe określenie sposobów wybierania poszczególnych organów. (Więcej informacji o tym, co powinna zawierać ordynacja znajduje się w dalszej części tego rozdziału.)

Rozdział VI

Opis sposobu wybierania opiekuna samorządu uczniowskiego, zasady współpracy SU z opiekunem, kompetencje opiekuna.

Rozdział VII

Zasady dotyczące zmieniania i uchylania zapisów regulaminu, a także uchwalania nowego regulaminu.

Zaangażowanie opiekuna w tworzenie regulaminu

Zgodnie z ustawą, to uczniowie przygotowują regulamin funkcjonowania samorządu uczniowskiego. W większości szkół młodzież będzie jednak potrzebowała wsparcia opiekuna w formułowaniu konkretnych zapisów w języku prawnym.

W idealnej sytuacji uczniowie tworzą więc regulamin razem z opiekunem samorządu (i np. nauczycielem wiedzy o społeczeństwie). W takim procesie ważne jest to, by nauczyciel:

- potrafił zadać uczniom pytanie o preferowane rozwiązania (np. powołanie parlamentu SU lub rady SU);
- umiał wyjaśnić wady i zalety przedstawianych alternatyw (np. większa reprezentatywność, spowolnienie podejmowania decyzji);
- potrafił przełożyć proponowane przez uczniów rozwiązania na język zapisów regulaminu.

Regulamin samorządu uczniowskiego powinien być zrozumiały dla wszystkich uczniów w szkole – przyjmowany jest przecież w głosowaniu powszechnym. Warto o to zadbać, przygotowując np. jego wersję z komentarzami, które w prostych słowach wyjaśnią znaczenie i konsekwencje poszczególnych zapisów. Tak przygotowany regulamin powinien zostać przedstawiony wszystkim uczniom – warto do tego wykorzystać na przykład samorządy klasowe.

Ogólnoszkolne głosowanie nad przyjęciem regulaminu warto połączyć z innymi wyborami odbywającymi się w szkole (wyborami przedstawicieli samorządu uczniowskiego kolejnej kadencji lub nowego opiekuna) lub z innym ogólnoszkolnym wydarzeniem. Przygotowanie szkolnych wyborów może być dla grupy uczniów gimnazjalnym projektem edukacyjnym.

Więcej informacji na temat tworzenia regulaminów i przykłady konkretnych rozwiązań można znaleźć na stronie www.samorząduczniowski.pl.

Zarząd, Rada czy Parlament, czyli jakie organy w naszym samorządzie?

Struktura samorządu uczniowskiego, czyli to, jakie organy wchodzi w jego skład, powinna być opisana w regulaminie. Jednak tworząc lub zmieniając regulamin należy zadać sobie pytanie – jak struktura będzie pasowała do SU w mojej szkole? Na sąsiedniej stronie przedstawiamy kilka najczęściej występujących organów SU wraz z opisem ich mocnych i słabych stron.

Więcej informacji na temat poszczególnych instytucji samorządu uczniowskiego na stronie www.samorząduczniowski.pl.

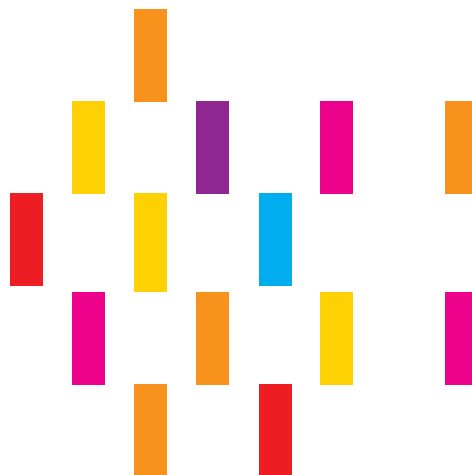
Nazwa organu (nazwy organów mogą być różne, w tabeli podajemy przykłady)	Skład i funkcjonowanie organu	Mocne strony	Słabe strony
Przewodniczący samorządu uczniowskiego	Organ jednoosobowy, powinien być wybierany w powszechnych i bezpośrednich wyborach. Koordynuje pracę pozostałych organów, reprezentuje cały samorząd przed dyrekcją, radą pedagogiczną, rodzicami i na zewnątrz szkoły, jest odpowiedzialny za przedstawienie dyrekcji i uczniom planu pracy na kolejny rok szkolny, a także sprawozdania z działalności SU po zakończeniu kadencji.	Jest „twarzą” SU – konkretną osobą, do której w ważnych sprawach mogą zwracać się zarówno uczniowie, jak i nauczyciele. Jego głos może mieć decydujące znaczenie w sprawach budzących kontrowersje. Jeśli jest typem charyzmatycznego lidera może skupiać wokół siebie ludzi i dobrze motywować ich do pracy.	Jeśli jego kompetencje lub/i charakter są zbyt silne, może sprawić, że cały samorząd będzie utożsamiany z jego osobą. Problem może się pojawić również wówczas, gdy, na przewodniczącego zostanie wybrana osoba niekompetentna i niezaangażowana – może to zdecydować o niepowodzeniu większości działań SU.
Zarząd samorządu uczniowskiego	Organ liczący od kilku do kilkunastu osób, powinien być wybierany w powszechnych i bezpośrednich wyborach. Zadaniem zarządu jest uchwalenie i realizowanie planu pracy SU na całą kadencję. Członkowie zarządu są odpowiedzialni za realizację planu pracy a także nadzór nad realizacją innych kompetencji SU.	Ponieważ jest małą grupą, może łatwiej i szybciej podejmować decyzje. Jeśli składa się z aktywnych osób może wiele wypracować nawet jeśli większość uczniów szkoły jest słabo zainteresowana aktywnością w samorządzie. Dobrze się sprawdza w szkołach małych lub w sytuacji niskiego zainteresowania uczniów kandydowaniem w wyborach.	Ilość zadań, jakie może realizować mała grupa osób jest ograniczona. Istnieje niebezpieczeństwo zamknięcia się tej grupy na pozostałych uczniów szkoły i realizowanie pomysłów bez odniesień do potrzeb i zasobów. Często właśnie zarząd identyfikowany jest błędnie z samorządem.
Rada samorządów klasowych	Organ składający się z przewodniczących samorządów klasowych. Może pełnić funkcje zarządu lub funkcjonować obok zarządu i pełnić funkcję doradczą, konsultacyjną lub/i współuczestniczyć w podejmowaniu przez zarząd decyzji o uchwalaniu planu pracy i realizacji konkretnych projektów. Rada może pełnić funkcje kontrolne wobec przewodniczącego lub/i zarządu.	Umożliwia włączenie większej liczby osób w aktywność samorządu, zwiększa rolę samorządów klasowych. Jeśli przewodniczący klas działają sprawnie, więcej informacji o działaniach SU dociera do uczniów w ich klasach. Mogą oni również przekazywać zarządowi i przewodniczącemu pomysły i uwagi zgłaszane przez uczniów szkoły.	Jeśli udział rady jest przewidziany w procesie podejmowania decyzji (np. konieczna jest jej zgoda lub opinia), może to utrudniać i wydłużać proces decyzyjny. (Rada jako organ bardziej liczny rzadziej się zbiera i wolniej obraduje.)

Parlament uczniowski	Organ złożony ze wszystkich uczniów szkoły (zainteresowanych uczestnictwem w spotkaniu), którzy mogą zbierać się w określonych odstępach czasu. Parlament może zatwierdzać plan pracy lub poszczególne (najważniejsze) decyzje przewodniczącego lub/i zarządu, może również uchylać własne uchwały, opiniować decyzje innych organów szkoły.	Jeśli duża liczba uczniów jest zainteresowana udziałem, istnienie parlamentu świetnie wpływa na wzrost poczucia sprawczości i odpowiedzialności za życie szkoły. Jest forum dyskusji o sprawach ważnych dla szkoły, pełni funkcję kontrolną wobec zarządu i przewodniczącego.	Zorganizowanie sprawnie działającego parlamentu wymaga sporo pracy formalno-organizacyjnej (ustalenia zasad funkcjonowania i pilnowania ich przestrzegania). Zorganizowanie spotkania parlamentu może być kłopotliwe, dlatego do decyzji parlamentu warto pozostawiać tylko najważniejsze kwestie.
----------------------	--	---	--

Sekcje w samorządzie uczniowskim

W wielu szkołach w samorządach uczniowskich funkcjonują sekcje. To nic innego jak grupy robocze, które powoływane są albo *ad hoc* do prowadzenia poszczególnych działań (np. do organizacji spotkania z gościem) albo tworzone są na początku roku i przejmują odpowiedzialność za działania pewnego typu (np. sekcja plastyczna lub redakcja gazety szkolnej). W regulaminie warto określić, kto i w jaki sposób może powoływać sekcje, ale raczej powinno się unikać wymieniania poszczególnych sekcji.

Sekcje są dobrym narzędziem angażowania w działania samorządu osób spoza rady lub zarządu. Można tak zaplanować ich pracę, by w każdej sekcji był ktoś z władz samorządu (dla zapewnienia dobrej komunikacji i koordynacji), ale by większość pracy wykonywały osoby spoza zarządu i rady, dla których może być to pierwsze doświadczenie działania lub szansa wykorzystania swojego talentu (plastycznego, literackiego, itp.).

POWSZECHNE WYBORY PRZEDSTAWICIELI SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO. DLACZEGO TO WAŻNE?

Powszechne wybory przedstawicieli samorządów są, z pewnością, jednym z czynników, które zwiększają zainteresowanie samorządnością uczniowską w szkole i mają wpływ na lepsze działanie samorządu w trakcie całego roku szkolnego. Nie dla każdego jednak konieczność organizowania lub aktywnego brania udziału w wyborach jest oczywista. Przedstawiamy listę argumentów, jakich można użyć, żeby przekonać sceptyków.

Przekonując dyrektora

- Samorząd wybrany w demokratycznych i powszechnych wyborach cieszy się rzeczywistym poparciem i autorytetem wśród uczniów.
- Kampania wyborcza pomaga wyłonić odpowiednie, rzetelne i kompetentne osoby.
- Demokratycznie wybierany i aktywny samorząd to atrybut dobrej, markowej szkoły.
- Dobry samorząd może być wsparciem w realizowaniu wielu zadań szkoły (nie tylko apele i noszenie sztandaru, ale np. organizacja zajęć pozalekcyjnych).

Przekonując nauczycieli

- Dobrze przygotowane wybory do władz SU są idealną szkołą funkcjonowania demokracji.
- Samorząd uczniowski to szkoła realizacji projektów, które są obecnie wymagane według podstawy programowej do ukończenia gimnazjum.
- Samorząd rozbudza postawę obywatelską i poczucie odpowiedzialności za dobro wspólne.
- Uczniowie zaangażowani w aktywność samorządu lepiej pracują w grupie, mają większe umiejętności komunikacyjne.
- Sprawny samorząd może być wsparciem w sprawach organizacyjno-wychowawczych.

Przekonując potencjalnych głosujących czyli uczniów

- Wybory wyłaniają reprezentantów całej społeczności szkolnej – każdego ucznia.
- Władze samorządu mają spore kompetencje, jeśli trafią tam odpowiednie osoby, naprawdę wiele może się w szkole zmienić.
- Nie głosując, pozbawiamy się prawa do narzekania na bezczynność władz SU.
- Uczniowie spędzają w szkole dużą część życia – wybory to pierwszy krok do zmiany szkoły w miejsce jeszcze ciekawsze.
- Kampania wyborcza może być świetną zabawą, warto się w nią zaangażować;

Zasady demokratycznych wyborów

- * **Powszechne.** Każdy uczeń ma prawo do udziału w głosowaniu.
- * **Równe.** Każdy uczeń ma jeden głos.
- * **Bezpośrednie.** Wyborca bezpośrednio wybiera swojego przedstawiciela (bez pośredników).
- * **Tajne.** Wybór jest anonimowy, a warunki podczas wyborów zapewniają tajność aktu głosowania.

JAK ZORGANIZOWAĆ POWSZECHNE WYBORY?

Krok I - Ordynacja wyborcza

Zasady obowiązujące w wyborach przedstawicieli samorządu uczniowskiego określa ordynacja. Zgodnie z ustawą, w przypadku samorządu uczniowskiego ordynacja powinna być częścią regulaminu SU – najczęściej to osobny rozdział dotyczący wyborów.

Warto razem z uczniami zapoznać się z zapisami regulaminu samorządu uczniowskiego, zwracając szczególną uwagę na przepisy dotyczące wyborów. Czy umożliwiają one przeprowadzenie demokratycznych wyborów? Jeśli nie, warto wspólnie wrócić do regulaminu i wprowadzić w nim odpowiednie zmiany.

Co powinna zawierać ordynacja wyborcza?

1. Podstawowe zasady przeprowadzenia wyborów.

Jeśli wybory przedstawicieli samorządu uczniowskiego mają być demokratyczne, powinny być: **powszechne, równe oraz tajne**. Te przymiotniki powinny zostać wprost zapisane w szkolnej ordynacji. Zachęcamy do organizowania wyborów, które są **bezpośrednie**, w nich każdy uczeń wybiera swojego reprezentanta, zamiast wyborów pośrednich, gdzie np. przewodniczącego samorządu uczniowskiego wybierają wybrani wcześniej przedstawiciele klas. Prawie każde szkolne wybory są też **większościowe** (młodzież głosuje na konkretnych kandydatów, nie na listy wyborcze).

Ponadto, warto zaznaczyć w ordynacji, czy możliwe jest głosowanie tylko osobiste czy również przez pełnomocnika i dopisać, że głosować można tylko raz.

2. Prawa wyborcze

Czynne prawo wyborcze (do głosowania) powinni mieć **wszyscy uczniowie szkoły**.

Bierne prawo wyborcze (do bycia wybranym) również powinno być dostępne dla każdego, kogo poprze określona liczba uczniów z różnych klas. Ordynacja nie powinna ograniczać tego prawa żadnej osobie nie zawieszanej w prawach ucznia.

Żeby zachować ciągłość pracy władz samorządu, dobrze jest zawrzeć w ordynacji przepisy mówiące o tym, że do władz wybierana jest określona liczba osób z każdego rocznika – dzięki temu uniknie się sytuacji, że cały Zarząd z ostatniej klasy przestaje pracować już w kwietniu (przed egzaminami końcowymi).

3. Termin i tryb ogłaszania wyborów

Ordynacja powinna również określać czas kadencji i okres jej zakończenia. W wielu szkołach wybory organizuje się po wakacjach – na przełomie września i października – wtedy głosować mogą pierwsze klasy. Wybory organizowane w czerwcu pozwolą władzom rozpocząć pracę od 1 września, ale trudno wtedy o wysoką frekwencję. Termin styczniowy właściwie uniemożliwia kandydowanie uczniom z ostatniego rocznika, lecz pozwala najmłodszym na świadomy udział. Decyzję o dacie wyborów powinni podjąć uczniowie.

Ogłoszenie dokładnego terminu nowych wyborów to zadanie przewodniczącego kończącego kadencję.

4. Tryb zgłaszania kandydatów

Dobrze jest, aby razem ze zgłoszeniem kandydatury wymagane było przedstawienie komisji wyborczej **listy osób popierających danego kandydata, wraz z podpisami**. Ordynacja powinna określać liczbę wymaganych podpisów i to, czy kandydata mogą popierać osoby z jego klasy.

5. Sposób powoływania, skład i zadania komisji wyborczej

Ordynacja określa, jak powoływana jest komisja wyborcza i jakie są jej zadania. Członkowie komisji nie mogą korzystać z biernego prawa wyborczego. Dobrze, jeśli istnieje wymóg, by w komisji znajdowali się reprezentanci każdego rocznika.

6. Zasady prowadzenia kampanii wyborczej

Kampania wyborcza powinna zaczynać się po zakończeniu okresu rejestrowania kandydatów, a kończyć na dzień lub dwa przed terminem wyborów. W dniu wyborów, a także dzień przed, powinien obowiązywać zakaz agitacji, tzw. cisza wyborcza. Zabronione powinno być oczernianie kandydatów, niszczenie plakatów wyborczych. Ordynacja powinna określać te zasady oraz

przewidywać możliwość zgłaszania skarg za prowadzenie niewłaściwej kampanii wyborczej.

7. Sposób głosowania i liczenia głosów

To, jak powinno wyglądać głosowanie i liczenie głosów, szerzej opisujemy na kolejnych stronach.

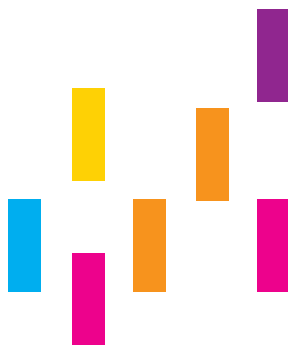
8. Sposób zgłaszania i rozpatrywania skarg wyborczych

Zarówno kandydaci, jak i inni wyborcy powinni mieć możliwość zgłoszenia komisji wyborczej zauważonych naruszeń zasad określonych w ordynacji. W najbardziej rażących przypadkach, np. masowych fałszerstwach, komisja powinna mieć możliwość unieważnienia wyniku wyborów.

9. Określenie przypadków, w jakich wygasa mandat członka władz samorządu uczniowskiego.

Takim przypadkiem jest np. zawieszenie w prawach ucznia. W znanych nam szkołach uczniowie proponują też, by przyznać wyborcom prawo zgłoszenia wniosku o wotum nieufności m.in. wobec członków władz SU.

Podobnie jak w przypadku tworzenia regulaminu samorządu uczniowskiego, większość uczniów będzie potrzebowała wsparcia opiekuna przy spisaniu ordynacji wyborczej. Ordynacja jest oficjalnie częścią regulaminu, warto więc pracując nad nią przestrzegać tych samych zasad i pamiętać, że w czasie szkolnego głosowania nad regulaminem uczniowie powinni również zaakceptować (a więc i znać!) ordynację wyborczą.

Krok II – Komisja wyborcza

Rzetelna i obiektywna komisja wyborcza to fundament demokratycznych wyborów. Ważne, żeby w komisji znalazły się osoby niezależne – nie kandydujące i nie sympatyzujące z żadnym z kandydatów. Dobrze, jeśli dla nowo wybranych członków komisji zostanie przeprowadzone specjalnie szkolenie dotyczące ich uprawnień i roli. (Takie szkolenie mogą przeprowadzić członkowie ustępujących władz lub opiekun samorządu.) Mimo, że członkowie komisji pozbawieni są biernego prawa wyborczego, wciąż przysługuje im czynne prawo, czyli **mogą głosować**.

Zadania szkolnej komisji wyborczej:

- * sporządzenie **listy wyborców** – uczniów, którzy będą głosować (np. ksero listy uczniów z sekretariatu lub z dzienników);
- * stworzenie **listy kandydatów** – przyjmowanie od kandydatów zgłoszeń i weryfikowanie liczby oraz prawdziwości podpisów osób popierających daną kandydaturę;
- * czuwanie nad przebiegiem **kampanii wyborczej** – reagowanie na łamanie zasad zapisanych w ordynacji, rozstrzyganie skarg płynących od wyborców czy kandydatów, zgodnie z procedurą zapisaną w ordynacji;
- * wydrukowanie **kart do głosowania** – powinny zawierać spis nazwisk kandydatów (lub list kandydatów) według ustalonej w wyniku losowania kolejności oraz instrukcję, jak głosować. Na kartach wyborczych można postawić szkolną pieczęć, tak aby uniemożliwić kserowanie kart;
- * przygotowanie **lokalu wyborczego** (sali, w której odbędzie się głosowanie) – z miejscem, w którym każdy wyborca będzie mógł oddać głos w tajemnicy oraz z urną wyborczą, do której będą wrzucane wypełnione karty;
- * zapewnienie **sprawnej organizacji samego głosowania** oraz przestrzegania zasad zapisanych w ordynacji wyborczej.

Krok III – Dzień wyborów

Termin wyborów powinien zostać ustalony na dzień, w którym wszyscy uczniowie będą mogli zagłosować.

- * W trakcie głosowania **w lokalu wyborczym przez cały czas muszą się znajdować członkowie komisji** wyborczej. Sprawdzają, na podstawie legitymacji, tożsamość zgłaszających się wyborców i wydają im karty do głosowania.
- * Wyborcy potwierdzają otrzymanie karty, składając podpis przy swoim nazwisku na liście wyborców. Każdemu z nich **komisja może wydać tylko jedną kartę do głosowania**.
- * Po zakończeniu wyborów **komisja otwiera urnę** (w trakcie głosowania nikomu nie wolno tego robić, pod groźbą unieważnienia wyborów) i **przystępuje do obliczania wyników**. W pierwszej kolejności sprawdza, ile głosów zostało oddanych. Skrupulatna komisja powinna porównać liczbę oddanych głosów z liczbą wydanych kart do głosowania – ta pierwsza nie może być większa od drugiej. Jeśli tak jest, istnieje poważne podejrzenie, że ktoś dopuścił się fałszerstwa wyborczego.
- * Potem **komisja oddziela głosy nieważne** (te, na których zaznaczono więcej niż jednego kandydata lub listę, bądź nie zaznaczono nikogo) i **oblicza, ile ważnych głosów otrzymał każdy z kandydatów**.
- * Na zakończenie swojej pracy **komisja spisuje i ogłasza wyniki wyborów** z uwzględnieniem wszystkich danych uzyskanych podczas liczenia głosów.

Po wyborach, zadaniem komisji jest rozpatrywanie ewentualnych skarg na ich przebieg. Po rozpatrzeniu wszystkich skarg komisja ogłasza ważność wyników wyborów. **Decyzja komisji o ważności wyborów powinna być ostateczna.**

Centrum Edukacji Obywatelskiej organizuje od kilku lat akcję promującą bezpośrednie wybory przedstawicieli samorządów uczniowskich. W ramach kampanii „Samorzady mają głos”, co roku, w ostatnich dniach września młodzi ludzie z kilkuset szkół wybierają swoich przedstawicieli. Dołącz do nich!

Informacje na temat akcji znajdziesz na stronie **www.samorząduczniowski.pl**.

WYBORY OPIEKUNA SU

Artykuł 55 (punkt 5. ustęp 6.) „Ustawy o systemie oświaty” stwierdza, że **prawo wyboru nauczyciela, pełniącego rolę opiekuna samorządu ma samorząd uczniowski** – czyli wszyscy uczniowie szkoły. Zatem jest to prawo gwarantowane ustawowo.

Nauczyciel wybrany przez wszystkich uczniów szkoły, wskazany jako ten, do którego mają zaufanie, z którym lubią pracować i ufają, że będzie działał w ich najlepszym interesie, to nauczyciel **pozytywnie zweryfikowany**. W taki sposób, o jakim nikt inny z nauczycieli nawet nie może marzyć (...). I taki nauczyciel zajmuje już zupełnie inną pozycję w szkole.

[Lucyna Bojarska]

Wybory w praktyce

Niestety, w wielu szkołach praktyka wyboru opiekuna jest inna – wyznacza go dyrektor lub rada pedagogiczna. Dlatego Sejm Dzieci i Młodzieży, którego obrady w 2010 roku były poświęcone tematowi samorządności uczniowskiej zawarł w swojej uchwale przypomnienie, że samorząd ma prawo wyboru opiekuna

Wybory opiekuna samorządu nie muszą być niewiele wnoszącym plebiscytem popularności nauczycieli. Doświadczenie pokazuje, że uczniowie bardzo cenią sobie możliwość wyboru osoby, z którą będą współpracować i traktują ten wybór bardzo poważnie.

Niezależnie od stażu w roli opiekuna samorządu uczniowskiego warto poddać swoją kandydaturę pod głosowanie uczniów i dać się im wybrać!

Szkolne wybory opiekuna mogą być zorganizowane na wiele sposobów:

- * **Wybory bezpośrednie**, w czasie których opiekuna wybierają wszyscy uczniowie szkoły. Mocną stroną tego rozwiązania jest zaangażowanie wszystkich zainteresowanych uczniów.
- * **Wybory pośrednie**, w czasie których opiekuna wybiera organ reprezentujący samorząd uczniowski – zarząd lub rada samorządów klasowych. Atutem tego rozwiązania jest możliwość zorganizowania pogłębionych dyskusji uczniów z kandydatami..
- * **Wybory organizowane corocznie** na początku lub na końcu roku szkolnego gwarantują wszystkim uczniom szkoły możliwość wpływu na wybór opiekuna;
- * **Wybory organizowane raz na kilka lat** pozwalają na bardziej długofalowe planowanie pracy z samorządem.

Kilka kroków do szkolnych wyborów opiekuna samorządu

1. Pierwszym krokiem do zorganizowania wyborów jest przekonanie dyrektora szkoły.

Aby przekonać dyrektora, warto przygotować szereg argumentów przemawiających za tą zmianą. Wśród nich takie jak:

- * Mandat (i legitymizacja), jaki opiekunowi dają w wyborach powszechnych wszyscy uczniowie szkoły, jest nieporównywalnie lepszy od mandatu przekazanego odgórnie przez jedną osobę.
- * Uczniowie wybierają nauczyciela, do którego mają zaufanie – a tylko taki opiekun może stać się gwarantem praw ucznia w szkole.
- * Uczniowie głosować będą na tych nauczycieli, u których spostrzegają wolę i energię do działania oraz jednocześnie na takich, którzy mogą stać się źródłem inspiracji, motywacji i wsparcia dla uczniowskich działań.
- * Wybory powszechne mogą zwiększyć prestiż stanowiska opiekuna.

2. Drugim krokiem jest przekonanie innych nauczycieli do kandydowania.

Wybory nie mają sensu, jeśli wystartuje w nich jedna osoba. Im więcej jest zgłoszonych kandydatur,

tym lepiej. W wielu szkołach uczniom udaje się przekonać do kandydowania wszystkich nauczycieli, w innych placówkach nadmiar innych obowiązków wyłącza z tej możliwości część osób i w dniu głosowania uczniowie wybierają spośród mniejszego grona. Kluczowa jest tutaj zgoda wszystkich poproszonych o kandydowanie.

3. Trzecim krokiem jest przedstawienie pomysłów na pracę z samorządem.

Uczniowie powinni dokonywać wyboru świadomie, dlatego przed głosowaniem osoby wybierające (wszyscy uczniowie lub przedstawiciele samorządu) powinni mieć możliwość zapoznania się z pomysłami kandydatów na pracę z samorządem. W tym celu warto zorganizować po lekcjach otwarte spotkanie z chętnymi do pełnienia roli opiekuna, na które mogą przyjść wszyscy zainteresowani uczniowie.

Rola opiekuna

Paradoksalnie, również przy organizacji szkolnych wyborów opiekuna samorządu uczniowskiego (szczególnie jeśli odbywają się w szkole po raz pierwszy) nauczyciel – obecny opiekun, ma wiele do powiedzenia. Prawdopodobnie młodzi ludzie będą potrzebowali wsparcia w przekonywaniu dyrektora do nowego pomysłu i zachęcaniu do kandydowania nowych nauczycieli. Przykład opiekuna, który zgłosił się do udziału w wyborach i będzie otwarcie dyskutował z uczniami o swoich pomysłach może zachęcić również innych pedagogów do udziału w wyborach.

Powodzenia!

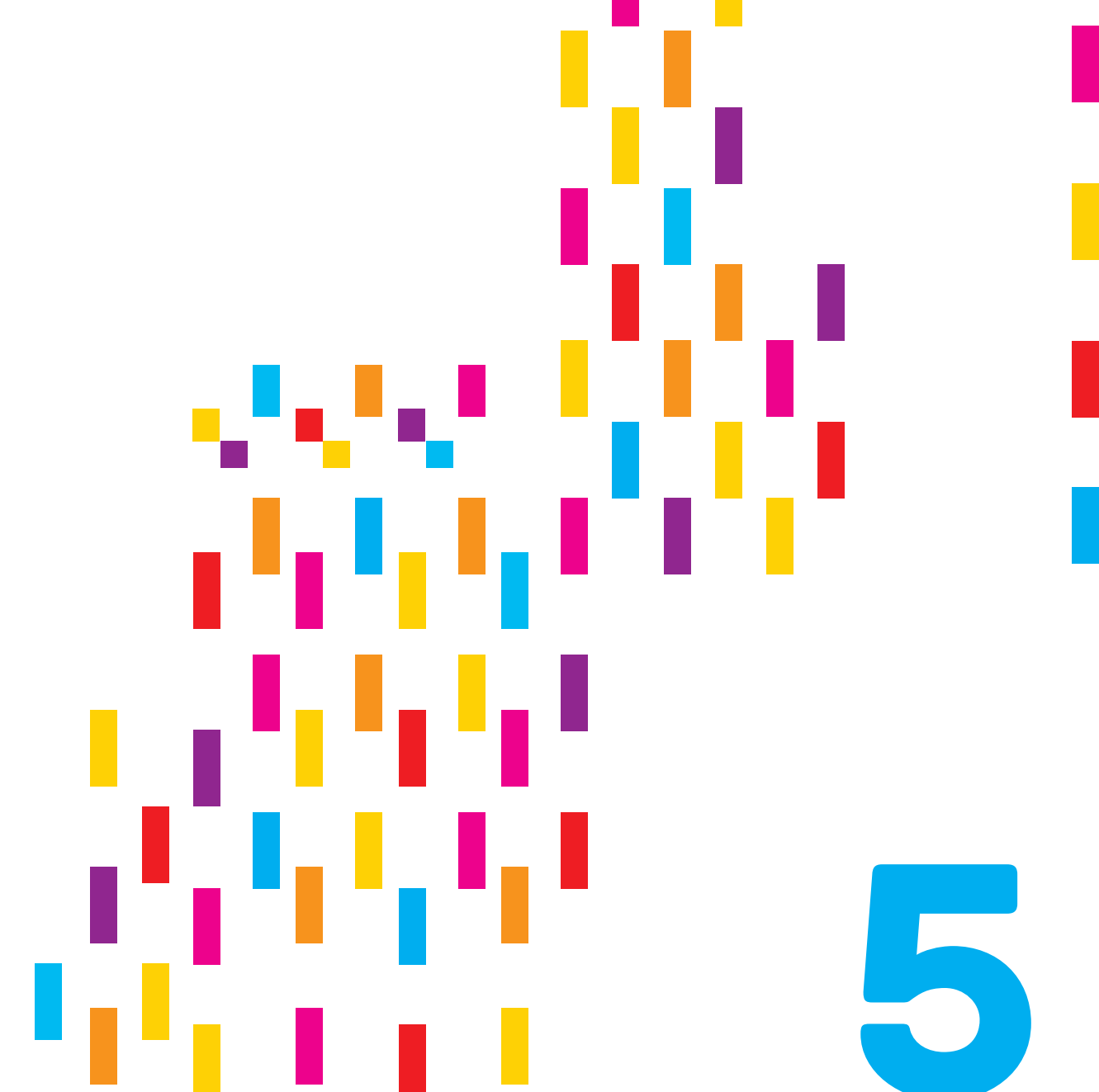
- 61

Mocne strony	Słabe strony

3. Kto może w Twojej szkole wspierać pomysł organizacji powszechnych i bezpośrednich szkolnych wyborów przedstawicieli samorządów uczniowskich? Kto może oponować? Jak przekonać niechętnych?

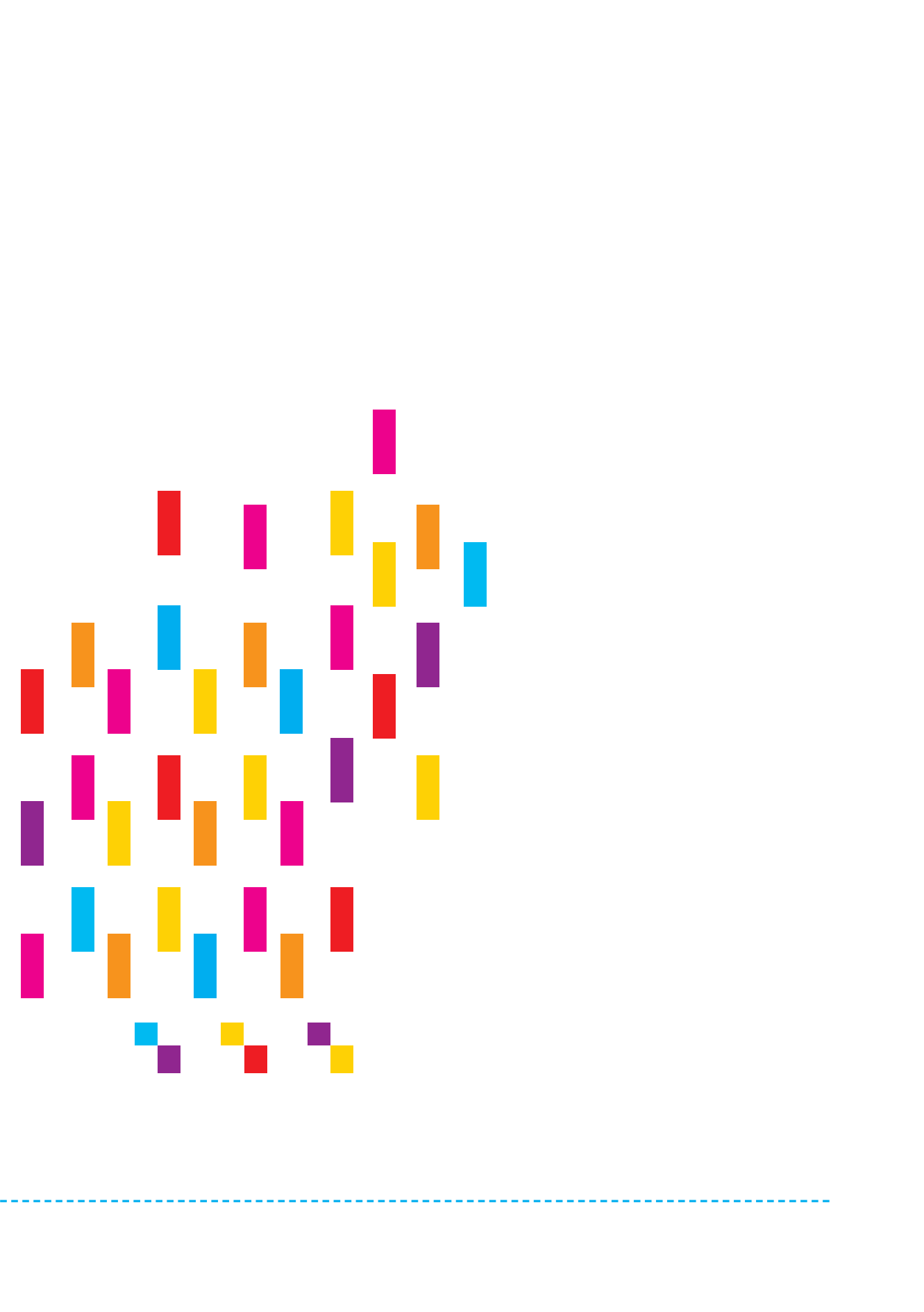
[illegible]

4. W jakiej formie najlepiej byłoby, Twoim zdaniem, zaprezentować projekt nowego regulaminu samorządu uczniowskiego wszystkim uczniom szkoły?

An abstract graphic composed of numerous small, vertical rectangles in various colors (yellow, orange, red, pink, purple, blue) arranged to form a large, stylized number '5' shape. The rectangles are scattered across the upper and middle portions of the page, with some extending to the right edge.

5

**Niezbędnik opiekuna
samorządu uczniowskiego**

SOJUSZNICY SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO

Sojusznicy to wszystkie osoby, grupy i instytucje, które mogą pomóc uczniom w codziennej pracy. Sojuszników należy dobierać w zależności od charakteru projektu, posiadanych przez uczniów zasobów oraz rodzaju środków potrzebnych do jego realizacji. Każdy z nich może zaoferować innego rodzaju wsparcie.

Zasady współpracy

Współpraca z sojusznikiem powinna opierać się na zasadzie „**wygrana – wygrana**”, to znaczy obie strony powinny czerpać ze współpracy korzyści. Korzyścią sojusznika może być zwyczajna satysfakcja, ale może mu też zależeć na reklamie, rozgłosie, możliwości pozyskania waszego wsparcia przy własnych projektach, itd.

Na początku najlepiej, aby grupa uczniów spotkała się i wspólnie zastanowiła, czego właściwie potrzebują do realizacji swoich pomysłów. Takie spotkania można organizować na początku działania samorządu lub na początku realizacji nowej inicjatywy. Na liście potrzebnych rzeczy mogą się znaleźć: wydanie zgody na działalność, pomoc w organizacji spotkania, pomoc w transporcie, pomoc rzeczowa, pomoc finansowa, wsparcie akcji promującej wydarzenie. Następnym krokiem powinno być zastanowienie się nad tym, kto może udzielić pomocy, która jest potrzebna.

Potencjalni sojusznicy samorządów uczniowskich

- * **młodzieżowe rady miast** – mogą zwrócić się do władz gminy z prośbą np. o wytyczenie ścieżek rowerowych prowadzących do szkół;
- * **samorządy w innych szkołach** – mogą być źródłem inspiracji i pomysłów na działania;
- * **organizacje młodzieżowe** – mogą pomóc w organizacji szkolnego biwaku;
- * **instytucje kulturalne** – mogą wynająć salę na występ szkolnego koła teatralnego;
- * **szpitale, żłobki, domy dziecka** – zapewnią zajęcie uczniom chętnym do pracy wolontariackiej z młodszymi dziećmi;
- * **rady miast, gmin lub powiatów** – mogą bezpłatnie wynająć uczniom pomieszczenie, np. na organizację lokalnego festiwalu różnorodności kulturowej;
- * **organizacje charytatywne** – wykorzystają w efektywny sposób pieniądze zebrane podczas szkolnych zbiórek;
- * **organizacje ekologiczne** – udostępnią różnokolorowe kosze na śmieci służące do segregacji odpadów w szkole;
- * **organizacje pozarządowe** – umożliwią zaangażowanie w międzynarodowe kampanie społeczne;
- * **szkoły wyższe** – studenci poprowadzą spotkanie informacyjne o kierunkach studiów.

ROZWIĄZYWANIE KONFLIKTÓW

Praca w grupie wiąże się z powstawaniem konfliktów. Każdy ma bowiem nieco inne potrzeby, interesy. Nie zawsze wszyscy jednakowo rozumieją wspólne ustalenia. Napięcia i konflikty są więc zupełnie naturalnym zjawiskiem, towarzyszącym wspólnej pracy. Są więc nie tylko zagrożeniem ale i szansą.

Konflikt staje się szansą, gdy zostaje ujawniony i rozwiązany. Oczyszcza wtedy atmosferę, umożliwia każdemu wypowiedzenie swojego zdania,

opowiedzenie o emocjach i ostatecznie dojście do rzeczywistego satysfakcjonującego rozwiązania.

Opiekun może patrzeć na wydarzenia i proces grupowy z dystansu, bardziej obiektywnie. Dlatego często jest najlepszą osobą, która może pomóc w rozwiązaniu zaistniałego konfliktu. Kluczem do tego, poza wolą porozumienia, jest odpowiednia komunikacja. Na co zatem zwracać uwagę, czego uczniowie powinni unikać, a do czego dążyć?

66

Jakich zachowań należy unikać?	Jak można przeciwdziałać niepożądanym zachowaniom?
Obwinianie, szukanie winnych	Zachęcaj do mówienia o faktach, opisywania sytuacji, nie oceniania. Postaraj się właściwie nazwać problem i pomóc uczniom myśleć o konstruktywnych rozwiązaniach.
Komunikat „Ty” (mówienie o kimś, a nie do kogoś; mówienie w imieniu całej grupy)	Zachęć uczniów do mówienia o sobie – o własnych emocjach, obserwacjach, o tym jakie uczucie wywołuje u nich zachowanie drugiej osoby.
Odgadywanie czyichś intencji	Zachęcaj uczniów do mówienia o zaobserwowanych skutkach danego działania, zapytaj o motywację, przyczyny takiego zachowania, wyboru.
Generalizacje	Pytaj o opis konkretnych sytuacji, najlepiej bieżących.
Wypominanie przeszłości	Poproś o skoncentrowanie się na wydarzeniu, wokół którego powstał konflikt, spróbuj dotrzeć do tego co go spowodowało.
Występowanie z pozycji siły	Przypomnij uczniom, że każda z osób tak samo wierzy, że ma rację. Przypomnij, że nie mogą narzucać innym swoich rozwiązań.
Narzucanie swojej perspektywy	Zachęć do wysłuchania, jak sprawa wygląda z punktu widzenia innych osób.
Szantaż, groźby	Przypomnij, że zamiast tego konieczne jest wspólne szukanie rozwiązań, rozważanie ich konsekwencji, jasne komunikowanie i określanie na czym każdemu zależy.

Opiekun samorządu uczniowskiego ułatwia uczniom wspólne działania, interweniuje w momentach trudnych i pomaga rozwiązywać pojawiające się trudności. W realizacji tych zadań pomoże z pewnością umiejętność facylitacji.

Facylitacja (od fr. *faciliter* – ułatwiać) oznacza wspieranie i ułatwianie procesu komunikacji w grupie. Facylitator pomaga członkom grupy zdefiniować problemy, które muszą rozwiązać. Tworzy atmosferę, w której każdy bez obaw dzieli się swoim zdaniem, nie urażając przy tym innych i nie narzucając go pozostałym. Rolą facylitatora jest pośredniczenie i ułatwianie przepływu informacji oraz nadawanie struktury dyskusji. Dąży on do skupienia energii grupy wokół wspólnego celu, dba o to, by był on przez wszystkich członków grupy rozumiany tak samo, zapobiega dygresjom i odchodzeniu od tematu. Osoba facylitująca nie powinna podczas spotkania wyrażać własnego zdania, dzielić się pomysłami, udzielać wskazówek.

Aby uczestnicy chcieli angażować się w dyskusję, muszą czuć się bezpiecznie, wiedzieć, że ich zdanie nie zostanie zaatakowane. W tym celu grupa powinna najpierw dobrze się poznać. Facylitator musi również dbać o wzajemny szacunek między wszystkimi członkami grupy. Dobrej atmosferze sprzyja również stosowanie języka pozytywnych (np.: co robić? co jest pożądane? co jest pozytywne? czego chcemy? zamiast: czego nie robić? co nie jest pożądane? czego nie chcemy?).

Techniki facylitacyjne

Facylitatorzy stosują w swojej pracy szereg technik, które ułatwiają dyskusję. Poniżej przedstawiamy wybrane z nich.

Parafraza

Parafraza polega na opowiedzeniu własnymi słowami tego, co zrozumieliśmy z czyjegoś komunikatu. Dzięki niej upewnisz się, czy na pewno zrozumiałeś to, co nadawca chciał przekazać. Dajesz mu też poczucie, że jest słuchany.

Poza klasyczną parafrazą możesz zastosować również tzw. **parafrazę plus**. Polega ona na tym, że powtarzasz usłyszany komunikat, dodając do

niego pewne wnioski i konkluzje. Przydaje się to zwłaszcza w sytuacji, kiedy chcesz podsumować przedłużającą się dyskusję, wyciągnąć wniosek z czyjejś rozwlekłej wypowiedzi. Pamiętaj jednak, aby upewnić się czy twoje wnioskowanie jest słuszne!

Zadawanie pytań otwierających

Pytania otwierające stymulują uczestników do udzielania dłuższych, pełniejszych wypowiedzi. Zaczynają się od słów: **jak, co, kiedy, ile, gdzie, dlaczego**. Zadanie dużej ilości pytań umożliwi uzyskanie pełnego obrazu sytuacji, przeanalizowanie wszystkich aspektów danego zagadnienia, uzyskanie różnych potrzebnych informacji. (Przykładowo: co się stało? co sądzisz o tym rozwiązaniu? jak sądzisz w czym tkwi problem?) Możesz prosić o skonkretyzowanie wypowiedzi, uzasadnienie swojego stanowiska, poddawać pod dyskusję różne hipotezy.

Pytania mogą stymulować powstanie nowych pomysłów np.: czy są inne sposoby? a gdybyś miał podać trzy rozwiązania tego problemu...? Mogą też dotyczyć dalszych kroków w pracy nad projektem. Możesz też poprosić o uszczegółowienie np.: co miałeś na myśli mówiąc...? jak rozumiesz...?

Porządkowanie dyskusji

Gdy dyskusja dotyczy dość ogólnie zdefiniowanego problemu albo dotyczy zagadnienia kontrowersyjnego może pojawić się w niej wiele wątków. Aby utrzymać porządek dyskusji i wydobyć możliwie dużo wniosków, warto uporządkować treść rozmów.

Podsumuj dotychczasowe wypowiedzi w ramach pewnych wątków, następnie zapytaj czy dobrze to zrozumiałeś. Dodaj ewentualne uwagi uczestników. Ustal kolejność, w jakiej będą omawiane poszczególne zagadnienia. Jeśli któryś z wątków zupełnie nie pasuje do tematu dyskusji „odstaw go na parking”. Możesz np. zapisać daną kwestię i przykleić na dużej kartce w widocznym miejscu. Poinformuj uczestników, że rzeczy które znalazły się na „parkingu” zostaną omówione po zakończeniu dyskusji.

Jeśli w dyskusji panuje duży chaos, warto przypomnieć uczestnikom o jej celu.

Podsumowywanie

Podsumowanie polega na przedstawieniu wszystkich dotychczasowych opinii, pomysłów, kwestii, jakie pojawiły się w dyskusji. Podsumowanie można stosować na końcu dyskusji, ale również wtedy, gdy w grupie pojawi się chaos, wiele wątków na raz. Podsumowanie ukazuje postęp, jaki zrobiła grupa w szukaniu rozwiązania, sprawdza czy w grupie istnieje zgoda co do rozumienia pewnych kwestii, porządkuje dyskusję przez zamykanie poszczególnych wątków.

Bumerang

Facylitując komunikację i proces podejmowania decyzji w grupie można się również natknąć na sytuację konfliktową. Konflikt może wynikać z różnicy zdań wokół kontrowersyjnego tematu, może też mieć swoje podłoże w bardziej skomplikowanej historii. Ważne, aby dyskusja nie przerodziła się w sprzeczkę czy wzajemne docinanie sobie i rozgrywanie interpersonalnych napięć. W takiej sytuacji bardzo ważna jest rola facylitatora, który powinien dbać o dobre samopoczucie wszystkich członków grupy. Facylitator musi zachować neutralność i bezstronność oraz wytrwałość i nie powinien przyjmować postawy obronnej. Ostre wypowiedzi, nawet jeśli są kierowane do ciebie, zazwyczaj wynikają z frustracji związanej z sytuacją. Technika „bumerangu”

umożliwia przekształcenie ostrej krytyki, personalnych uwag w dyskusję nad szukaniem rozwiązań.

Sparafrazuj krytyczną wypowiedź uczestnika w taki sposób, by dotyczyła problemu. Jednocześnie okaż zrozumienie dla odczuć autora tej wypowiedzi. Zapytaj, jakie widzi możliwości rozwiązania problemu, zmiany tej sytuacji. Jeśli wypowiedź uderza jednak bezpośrednio w drugą osobę, prze-rwij ją stanowczo choć bez emocji i przypomnij o zasadach, na jakie się wcześniej umówiliście. Poproś, by dana osoba skoncentrowała się na problemie, na sytuacji, która się jej nie podoba. Oto przykład:

- *Uczestnik:* Te wszystkie pomysły są zupełnie bez sensu. Siedzenie tutaj to strata czasu.
- *Facylitator:* Rozumiem, że dotychczas przedstawione pomysły cię nie satysfakcjonują. Dlaczego? Jaki pomysł proponujesz? Jakie cechy powinno mieć, według ciebie, optymalne rozwiązanie?

Często atak wynika z chęci zwrócenia na siebie uwagi. Dzięki włączeniu zbuntowanego uczestnika w proces tworzenia rozwiązań, możesz „przeciągnąć” go na swoją stronę.

Więcej informacji o technikach facylitacji znajdziesz na stronie internetowej
www.samorząd uczniowski.pl

JAK MOTYWOWAĆ UCZNIÓW DO DZIAŁANIA?

Jedną z trudności najczęściej pojawiających się podczas realizacji projektów jest spadająca motywacja uczniów. Gdy praca okazuje się trudniejsza niż się początkowo wydawało, pojawiają się pierwsze niepowodzenia, konieczne stają się zmiany wcześniej zaplanowanych działań – wiele osób może stracić chęć do pracy.

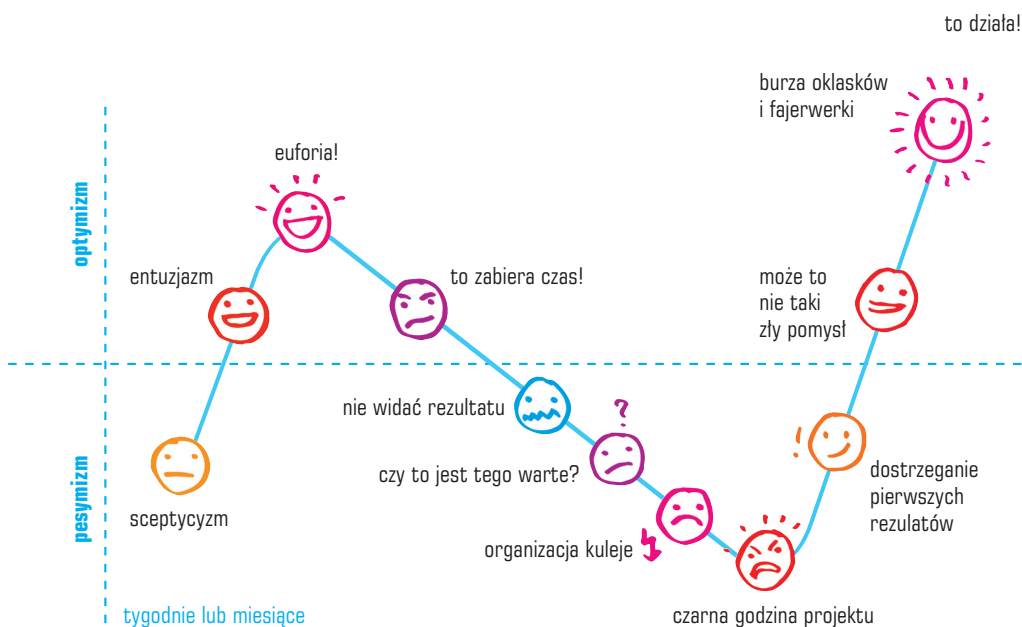
Takim sytuacjom opiekun może zapobiegać, dbając o to, żeby grupa nie wzięła na siebie zbyt wiele

zadań do wykonania, lub żeby nie były to zadania przekraczające jej możliwości. Dzięki temu uniknie się rozczarowania i utraty przez uczniów chęci do podejmowania jakichkolwiek działań.

Cykl trwania projektu

Spadek motywacji jest naturalnym etapem w realizacji każdego większego projektu – ma on związek z **cyklem trwania projektu**.

CYKL TRWANIA PROJEKTU

Na podstawie: Els van Mourik i Danny Hearty, *Knowing me knowing you: an intercultural training resource pack*, Leargas, 1999.

Jak widać na wykresie, na początkowym etapie działania realizatorzy są pełni entuzjazmu – dostrzegają dobre strony swojego pomysłu i chcą działać. Jednak zawsze pojawiają się trudności, podczas gdy jeszcze nie widać rezultatów – to najtrudniejszy moment w projekcie. Jeśli górę weźmie zwątpienie i zniechęcenie, bardzo łatwo jest porzucić projekt w połowie.

Dlatego **na tym etapie bardzo ważna jest rola opiekuna** – rozmowy z grupą na temat niepowodzeń, wspólne szukanie rozwiązań, wsparcie w modyfikowaniu wcześniej przyjętych planów, a także wskazywanie tego, co już udało się zrobić, dlaczego dalsza praca nad tym projektem ma sens, definiowanie osiągniętych sukcesów.

Co może zrobić opiekun?

Co jeszcze opiekun może robić, żeby wzmacniać motywację pracujących z nim osób?

- * **Doceniaj!** Zarówno w trakcie realizacji projektu, jak i po jego zakończeniu ważne jest dzielenie się swoim uśmiechem i entuzjazmem. Warto podkreślać każdy, nawet drobny osiągnięty przez grupę sukces. Należy pamiętać, żeby wszyscy w grupie czuli, że ich aktywność przyczyniła się do sukcesu.
- * **Promuj osiągnięcia grupy.** Gdzie się da opowiadaj o sukcesie grupy, chwal na forum szkoły, przed radą pedagogiczną, dyrekcją. Na podsumowanie projektu zaprosz lokalną prasę, zadbaj, żeby relacje ukazały się na lokalnych stronach internetowych.
- * **Rozmawiaj z uczniami i uczennicami o osobistych korzyściach,** jakie mogą odnieść z aktywności w samorządzie uczniowskim – o tym, jakie zdobywają nowe umiejętności, wiedzę i znajomości, oraz co z tego może być przydatne w innych aspektach życia.
- * **Pozwól uczniom uczyć się na własnych błędach.** Nawet jeśli widzisz, że nie wszystko robią idealnie, pozwalaj im samodzielnie dochodzić do takich wniosków.
- * **Dbaj o to, żeby grupa mogła realizować własne, a nie narzucone z góry pomysły.**
- * **Unikaj zbędnej biurokracji, wszelkie formalności ograniczaj do minimum.**
- * **Rozmawiaj z uczniami o ich obawach.** Próbujcie wspólnie znaleźć rozwiązania różnych problemów, szukajcie pomysłów na radzenie sobie z trudnościami.
- * **Świętuj z uczniami ich sukcesy.** Po każdym zakończonym działaniu, nawet niewielkim, warto choćby symbolicznie podzielić się radością.

ZADANIE PRAKTYCZNE – MOTYWACJA UCZNIÓW

Na samym początku poproś uczniów, żeby zastanowili się jaka jest ich motywacja do pracy w samorządzie uczniowskim – dlaczego chcą się zaangażować w pracę w SU? Zapiszcie wnioski i wracajcie do nich zawsze wtedy, kiedy pojawi się kryzys. W takiej sytuacji możesz zachęcić uczniów do wspólnego poszukiwania odpowiedzi na pytania: dlaczego już nie czerpicie satysfakcji ze swojej pracy? czego potrzebujecie, by tę satysfakcję odzyskać?

Może komuś znudziło się ciągłe projektowanie plakatów promujących różne akcje? Być może ktoś inny podjął się zadania, z którym sobie nie radzi i ma trudność z poproszeniem o pomoc? Kogoś nie satysfakcjonuje efekt swojej pracy?

Spadek motywacji to naturalne zjawisko. Warto, żeby cała grupa była świadoma, że prędzej czy później do niego dojdzie. Jeszcze na początku zastanówcie się wspólnie, co zrobicie gdy i w waszej grupie do tego dojdzie.

FINANSOWANIE DZIAŁAŃ SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO

Warto pamiętać, że **samorząd uczniowski nie ma prawa do gromadzenia i dysponowania środkami finansowymi** (jest to możliwe tylko w wypadku szkół dla dorosłych). Wszelkie środki finansowe zbierane przez samorząd zgodnie z prawem powinny być gromadzone na koncie rady rodziców lub rady szkoły (o ile istnieje ona w szkole).

Innym rozwiązaniem problemu nielegalności zbierania pieniędzy przez SU jest założenie w szkole **spółdzielni uczniowskiej**. Powołanie spółdzielni następuje poprzez zebranie uczniów chętnych do udziału w niej oraz nauczyciela-opiekuna, a następnie spisanie statutu. Spółdzielnia może legalnie prowadzić działania zarobkowe, zazwyczaj prowadzone (nielegalnie) przez samorządy – może organizować płatne dyskoteki, kiermasze ciast, loterie, sprzedaż gazetki, prowadzenie sklepu szkolnego,

produkcję i sprzedaż dowolnych produktów pośród społeczności szkolnej. Spółdzielnia uczniowska nie musi prowadzić księgowości, ani płacić podatków. Prowadzi tylko zestawienie przychodów i rozchodów. Tak zdobywane środki mogą być z powodzeniem przeznaczone na działalność prowadzoną przez samorząd uczniowski.

W praktyce większość samorządów, które nie prowadzą własnej działalności zarobkowej, korzysta ze środków rady rodziców. Jeśli istnieje taka możliwość, warto już na początku starać się o wydzielenie osobnej (nawet jeśli niewielkiej) puli środków, której wydawanie uczniowie sami zaplanują. Posiadanie „w dyspozycji” pewnych środków finansowych, które trzeba wydać z głową, wzmacnia samorząd, a jego członków uczy zarządzania pieniędzmi.

Samorząd uczniowski to przedsięwzięcie grupowe – im więcej osób angażuje, tym lepiej. Jak zawsze w takich wypadkach kluczowa jest komunikacja pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi – dyrektorem, nauczycielami, samymi uczniami niekiedy też rodzicami. Dobre relacje z tymi grupami zapewnią samorządowi wsparcie w sytuacjach, gdy będzie ono potrzebne.

Komunikacja pomiędzy reprezentantami samorządu uczniowskiego a wszystkimi uczniami

Rolą opiekuna samorządu uczniowskiego jest wyjaśnienie nowo wybranym przedstawicielom samorządu, dlaczego tak ważna jest komunikacja z wyborcami – dlaczego wszyscy powinni być świadomi tego, co dzieje się w szkole i co robią ich przedstawiciele.

Zachęć uczniów do wykorzystania prostych narzędzi, aby wszyscy mieli możliwość zapoznania się z efektami działań SU:

- * Zaproponuj przedstawicielom władz samorządu **przedstawienie się wszystkim uczniom** – na przykład na apelu lub w czasie otwartego spotkania. Takie wprowadzenie zachęci ich do kontaktowania się z samorządem.
- * Zachęć do odkurzenia **tablicy ogłoszeń** – kolorowa, często aktualizowana, łatwo dostępna tablica to dobre narzędzie komunikacji.
- * Wspólnie stwórzcie zakładkę na stronie internetowej szkoły.
- * Podpowiedz możliwość założenia grupy lub *fan page'a* na Facebooku. Świetny przykład dobrze prowadzonej strony daje I LO im. St. Dubois w Koszalinie – zobacz i polub <https://www.facebook.com/rsudubois>.
- * Na ogłoszenia SU możecie przeznaczyć rubrykę w gazecie szkolnej.
- * Dobrym pomysłem do rozważenia przez samorząd jest też elektroniczna lub fizycznie istniejąca skrzynka na listy.

Komunikacja między uczniami a gronem pedagogicznym

Powodzenie wielu uczniowskich pomysłów zależy w dużej mierze od przychylnego nastawienia rady pedagogicznej. Także dla opiekuna ważne jest wsparcie pozostałych nauczycieli w pracy z samorządem uczniowskim. Co zrobić, żeby nauczyciele byli przychylnie nastawieni do SU?

- * Podczas którejś z rad pedagogicznych zarezerwujcie czas na dłuższe spotkanie z nowo wybranymi reprezentantami SU. Niech opowiedzą o swoich planach, pomysłach, sposobie w jaki chcą pracować i wsparciu, którego potrzebują. Pamiętaj tylko, żeby dać uczniom wystarczająco dużo czasu na przygotowanie się!
- * Pomóż uczniom ustalić oficjalny sposób kontaktowania się z dyrekcją i nauczycielami. Zadbaj, żeby była to bezpośrednia komunikacja między dyrektorem a uczniami. Rolą opiekuna nie jest pośredniczenie w tych kontaktach.
- * Postaraj się, aby reprezentanci uczniów w miarę możliwości mogli uczestniczyć w radach pedagogicznych i zabierać na nich głos w kwestiach, które ich dotyczą. Dzięki temu zarząd SU może wytłumaczyć uczniom powody, dla którego zostały podjęte takie a nie inne decyzje. W czasie rady uczniowie mogą też opowiedzieć o pomysłach i problemach samorządu.
- * Wypracuj z uczniami sposób, w jaki będą sprawozdawać dyrekcji swoje działania. Pamiętaj: to zadaniem uczniów jest pisanie relacji, sprawozdań i podsumowań.
- * Postaraj się znaleźć w gronie pedagogicznym kilku sojuszników, którzy również będą adwokatami racjonalnych pomysłów zgłaszanych przez uczniów. W czasie rady pedagogicznej możecie również przedyskutować możliwość wspólnej opieki nad samorządem uczniowskim przez więcej niż jednego nauczyciela. To praktyka popularna w niektórych szkołach.

Jak przygotować się do negocjacji z dyrektorem?

Może się zdarzyć, że uczniowie będą potrzebowali twojego wsparcia w negocjacjach z dyrektorem. Jak przygotować do nich młodzież i siebie? Poniższe wskazówki możesz wykorzystać również w relacjach z rodzicami, uczniami i innymi nauczycielami.

- * Zbierz wszystkie konieczne informacje dotyczące organizacji przedsięwzięcia, kosztów, potrzebnego czasu i koniecznej pomocy.
- * Gdy uczniowie będą zbierać argumenty popierające wasz pomysł, zastanów się, jakie korzyści z realizacji ich pomysłu będzie miała dyrekcja i cała szkoła.
- * Pomóż uczniom przygotować kilka wersji waszej inicjatywy – od najbardziej wymagającej po prostsze. Zastanówcie się, z czego możecie zrezygnować, a co jest naprawdę potrzebne. Może się okazać, że ustąpienie z rzeczy, na której wam mniej zależy umożliwi osiągnięcie najważniejszych celów.
- * Rozważcie wspólnie, jakie najmniej satysfakcjonujące rozwiązanie jesteście skłonni zaakceptować.
- * Przed spotkaniem możesz przekonać do swojego pomysłu innych nauczycieli, którzy mogą później wesprzeć waszą argumentację.
- * Włącz dyrektora w poszukiwanie rozwiązań – gdy napotkasz na opór, zapytaj, jakie alternatywne rozwiązania widzi. Angażując drugą stronę we wspólne poszukiwanie najlepszego wyjścia, możesz sprawić, że zacznie ona utożsamiać się z problemem.

Jak budować dobre relacje z Radą Rodziców?

Uczniowie odczuwają czasami niechęć do współpracy z radą rodziców, obawiając się, że będzie ograniczała ich autonomię. Warto zastanowić się wspólnie z nimi, jakie korzyści mogą wynikać z uczynienia rady rodziców ich sojusznikiem (np. możliwość uzyskania dofinansowania ze środków RR, pomoc techniczna).

Ustalcie termin wspólnego spotkania, na którym reprezentanci SU będą mogli przedstawić siebie, swoje plany i oczekiwania oraz poznać sposób działania rady rodziców. Takie zebranie może też posłużyć ustaleniu formuły współpracy.

W czasie spotkania warto wspólnie poszukać odpowiedzi na pytania:

- * Na jakich zasadach chcemy współpracować?
- * Czego od siebie oczekujemy i które ze wzajemnych oczekiwań jesteśmy w stanie spełnić?
- * Czy mamy jakieś pomysły na wspólne działania?
- * Jak często chcemy się spotykać?
- * W jaki sposób będziemy się komunikować? Czy wyznaczamy do tego konkretne osoby?

Nawet jeśli współpraca ma być dosyć luźna, warto, aby rodzice wiedzieli, z kim będą współpracować, gdy zajdzie taka potrzeba.

Zadbaj o to, by przed spotkaniem uczniowie zapoznali się ze swoimi prawami. Przypomnij im, że są reprezentantami środowiska uczniowskiego, nie są zatem zobowiązani do realizowania pomysłów rady rodziców. Jak we wszystkich relacjach, dobra jest otwartość, ale ważna jest również asertywność.

WŁĄCZANIE UCZNIÓW W DZIAŁANIA SAMORZĄDU

Zadaniem opiekuna, a także władz samorządu w każdej szkole, jest doprowadzenie do sytuacji, w której jak najwięcej osób angażuje się w aktywności samorządu. Dzięki temu samorząd przestaje być organem zajmującym się tylko dyskotekami i innymi imprezami szkolnymi, a staje się prawdziwym samorządem, czyli organem reprezentującym wszystkich uczniów w szkole.

Co można zrobić, by więcej osób angażowało się w działania?

Pomysły, które to ułatwiają pojawiają się we wszystkich rozdziałach tego przewodnika, poniżej zebraliśmy je ponownie.

* **Powszechne i otwarte dla wszystkich wybory z barwną i żywą kampanią wyborczą.**

Im większa grupa uczniów pozna kandydatów do władz samorządu, tym większa szansa, że po wyborach zwrócić się do nich ze swoimi propozycjami działań.

* **Włączanie samorządów klasowych w pracę samorządu ogólnoszkolnego.**

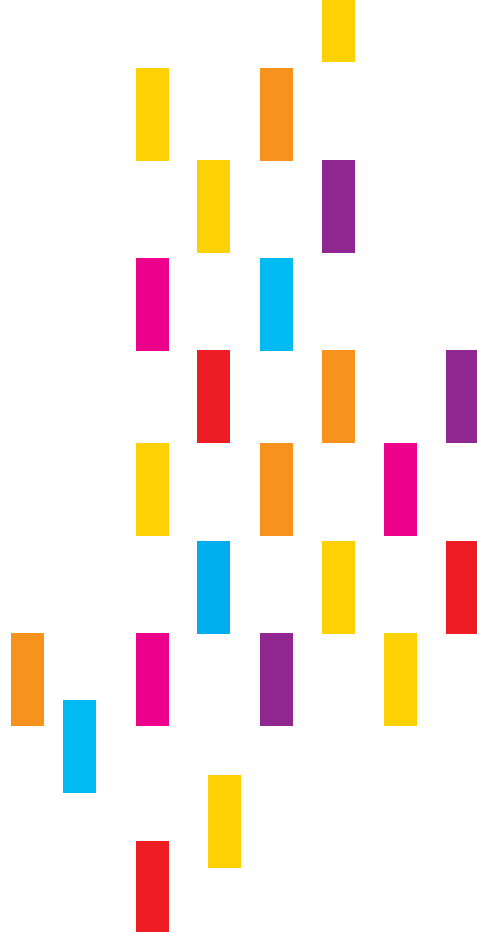
Rolą przewodniczących klas może być konsultowanie pomysłów władz całego SU z uczniami w ich klasach, a także zbieranie opinii i pomysłów od klas i przekazywanie ich władzom SU.

* **Otwarte dla wszystkich debaty, konsultacje.**

Władze samorządu uczniowskiego powinny zachęcać uczniów szkoły do zabierania głosu w ważnych dla szkoły sprawach, a także do wypowiadania się na temat działań już realizowanych przez samorząd. Dobrą formą są otwarte debaty i dyskusje, forum ścienne oraz sondy i ankiety na portalach społecznościowych.

* **Dobra polityka informacyjna.**

Zadaniem władz SU jest możliwie szerokie informowanie społeczności uczniowskiej o podejmowanych przez siebie działaniach, a także o wydarzeniach z życia szkoły.

TRUDNE MOMENTY – JAK SOBIE Z NIMI RADZIĆ?

Samorządy uczniowskie, nawet te najlepsze, napotykać podczas swojej działalności bardzo wiele różnych problemów. Często są one podobne do tych, z którymi borykają się dorośli, jednak bywają też i takie, które wynikają ze specyfiki projektów młodzieżowych. Aby samorząd mógł sprawnie

funkcjonować i nie popaść w stagnację przy kilku pierwszych przeszkodach, warto wiedzieć, jak sobie z owymi problemami radzić oraz jak im przeciwdziałać. Poniżej zamieszczamy listę najczęściej spotykanych problemów i pomysły na to, jak sobie z nimi radzić.

Jaki problem może się pojawić?	Jak sobie z nim radzić?
choroba jednego z uczniów	dublerzy ustaleny na początku lub w trakcie realizacji projektu; rozłożenie odpowiedzialności na grupę 2-3 uczniów;
niedotrzymanie terminów	sprawdzanie „krok po kroku” postępów, punkty kontrolne; konstruktywna rozmowa z osobą odpowiedzialną za „obsuwę”; systematyczne spotkania i rozmowa o tym, co już zostało zrobione, a co jeszcze nie;
lenistwo	jasne kryteria i obowiązki każdego członka (najlepiej spisane); nagradzanie i docenianie najmniejszych sukcesów; wskazanie na korzyści możliwe do uzyskania jako rezultat pracy;
brak sojuszników	wyznaczenie osób odpowiedzialnych za kontakty z sojusznikami; „burza mózgów” nad tym, kto jeszcze mógłby pomóc; poszukiwanie alternatywnych źródeł pomocy (rodzina, znajomi, pracownicy szkoły);
zmęczenie uczestników	motywowanie; odpowiednie rozłożenie obowiązków na każdego członka;
słaba „baza” szkolna	skorzystanie z innej bazy zasobów, np. muzeum, dom kultury, inna szkoła itp.; próba pozyskania nowych zasobów od sponsorów;
trudna współpraca z dyrekcją i radą pedagogiczną	negocjacje; włączenie nauczycieli i dyrekcji w projekt;
brak promocji projektu	wyznaczenie osób odpowiedzialnych za promocję; nawiązanie współpracy z lokalnymi mediami;
kłopoty organizacyjne	stworzenie grafiku z podziałem zadań i ról (patrz str. 39) pomoc z zewnątrz, np. nauczyciele, rodzice
problemy z pieniędzmi na działalność	publikacje w lokalnej gazecie; zamieszczanie reklam w gazetce szkolnej czy podczas imprez; prośba o dofinansowanie od władz szkoły czy organizacji pozarządowych.

Powodzenia!

1. Jeden z aktywnych w samorządzie uczniów zobowiązał się przygotować prezentację dotyczącą planów SU na najbliższy rok. Uczniowie mają przedstawić ją na najbliższej radzie pedagogicznej. Spotykasz się z nimi wcześniej, by obejrzeć prezentację i przemyśleć ewentualne poprawki. Prezentacja jest ciekawa, ale niektóre slajdy zawierają bardzo dużo tekstu i są przez to nieczytelne. W części dotyczącej wsparcia ze strony nauczycieli pojawiają się stwierdzenia takie jak „żądamy” „domagamy się” etc. Jak zareagujesz?

2. Dwóch uczniów, którzy mieli wspólnie zająć się zaproszeniem gości na doroczny festiwal charytatywny pokłócili się. Gdy Kuba poprosił Jarka, żeby to on rozniósł zaproszenia najważniejszym gościom, usłyszał w odpowiedzi *Nigdy nie można na Ciebie liczyć, zawsze kończy się tak, że to ja odwalam za Ciebie całą robotę, a Ty zgarniasz pochwały. W zeszłym roku było tak samo. Zależy Ci tylko na byciu gwiazdą. Myślisz, że ludzie Cię lubią, a tak naprawdę wszystkich wkurzasz*. Jak powinien być skonstruowany komunikat Jarka, żeby rozwiązać problem bez potęgowania konfliktu?

5. Niezbędnik opiekuna samorządu uczniowskiego

3. W poniższej tabeli spisz, co, Twoim zdaniem, najbardziej motywuje poszczególnych uczniów aktywnie działających w samorządzie.

Imię	Co najbardziej motywuje tę osobę?

4. Zastanów się co motywuje Cię do bycia opiekunem? Jakie czynniki mogą spowodować, że Twoja motywacja spadnie?

Motywuje mnie	Demotywuje mnie

Moją największą motywacją do bycia opiekunem SU jest:

OBYWATEL

Młody Obywatel

Celem programu jest promowanie wiedzy na temat społeczności lokalnej oraz pokazanie sposobów, dzięki którym uczestnicy mogą aktywnie działać w swoim najbliższym otoczeniu. Bohaterami projektu są młodzi ludzie, którzy przy wsparciu dorosłych, wyruszają w teren, aby zbadać swoją okolicę a następnie zaplanować działania na jej rzecz, np. stworzyć eko-trasę, nakręcić film promujący miejscowość, zorganizować kampanię społeczną poruszającą ważny dla mieszkańców problem.

Więcej informacji na www.ceo.org.pl/mlodyobywatel.

działasz.pl

To portal tworzony przez młodych ludzi dla ich rówieśników – osób, które chciałyby zacząć działać, ale nie mają pomysłu na pierwsze inicjatywy oraz tych, które już podjęły działania i szukają praktycznych porad. Działasz.pl to również źródło informacji na temat działań kierowanych do młodzieży i sieć młodych liderów.

Więcej informacji na www.dzialasz.pl.

Poczytaj mi, przyjacielu

Celem programu jest stworzenie młodym ludziom możliwości zdobycia pierwszego doświadczenia wolontariackiego w postaci czytania młodszemu i zainspirowanie ich do podejmowania kolejnych działań. W ramach programu młodzi ludzie przygotowują regularne spotkania czytelnicze dla przedszkolaków, młodszych kolegów i koleżanek ze szkół, świetlic, domów dziecka czy szpitali. Jest to świetna okazja do rozwoju kreatywności, pewności siebie i nawiązywania niezapomnianych relacji między wolontariuszami a maluchami.

Więcej informacji na www.ceo.org.pl/poczytaj.

Sejm Dzieci i Młodzieży

Wspólna inicjatywa Kancelarii Sejmu RP, Ministerstwa Edukacji Narodowej i Centrum Edukacji Obywatelskiej, w ramach której młodzi ludzie corocznie spotykają się w parlamencie 1 czerwca, by dyskutować o sprawach dla nich istotnych. W ramach rekrutacji kandydaci wykonują w swoich szkołach zadania oceniane przez ekspertów. Posłowie i posłanki tego Sejmu wspólnie debatują i przyjmują uchwałę podsumowującą dyskusję.

Więcej informacji na www.ceo.org.pl/sejmmłodziezy.

Filmoteka Szkolna

Filmoteka szkolna. Akcja!

W każdej szkole ponadpodstawowej znajduje się zestaw filmów Filmoteka Szkolna. Filmy i opracowane materiały pomocnicze są wykorzystywane przez dyskusyjne kluby filmowe – młodzież organizuje projekcje, prowadzi dyskusje i debaty, ćwiczy się w roli krytyków filmowych, kręci własne materiały filmowe. Program jest prowadzony we współpracy z Polskim Instytutem Sztuki Filmowej.

Więcej informacji na www.ceo.org.pl/filmotekaszkolna.

młodzi przedsiębiorcy

Młodzi przedsiębiorcy

Na specjalnie zaprojektowanej platformie internetowej uczniowie zmagają się z zadaniami z zakresu ekonomii i gospodarki rynkowej oraz zakładają i prowadzą wirtualne firmy. Udział w programie Młodzi Przedsiębiorcy pomaga nauczyć się, jak organizować i realizować działania zespołowe, zarządzać pracą własną i innych, uzyskiwać i dawać informacje zwrotne. Pokazuje, w jaki sposób dysponować ograniczonymi środkami materialnymi, analizować ryzyko, promować swoje pomysły.

Więcej informacji na www.ceo.org.pl/przedsiębiorcy.